

..... ὁ ἑλληνικὸς λαὸς, ποῦ πρὶν ἀπὸ τὸν τρωικὸν πόλεμον ἕως τὸν ἕκτο μετὰ Χριστὸν αἰῶνα κατοίκησε τὴν Πιλοπόννησον καὶ τὴ χερσοῖα χώρα δορυυτέρα, δὲν ὑπάρχει πιά σήμερα. Ἀτυχεῖς περιστάσεις κάθε εἴδους ἐπέφεραν τὴν τελειωτικὴν παρακμὴν του, τὸν περιορισμὸν του σὲ τελείως ἀσημαντὰ ὑπολείμματα καὶ τὴν ἐπιμείζια του μὲ ξένους, ὅστε νὰ οὐθῆσαι ὀλοκληρωτικὰ ὁ ἀρχικός του χαρακτήρας καὶ νὰ ἐξαλειφθοῦν, κατὰ τὴν ἔκφραση ἐνὸς ἀπὸ τοὺς πρὸ ἐνθερμούς καὶ προικισμένους ἀντιπάλους μου, μέσα στὸ γενικὸ μετασχηματισμὸ, ἀκόμα καὶ τὰ τελευταῖα ἔχει τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν δῖον.¹¹⁷ Αὕτη ἡ διδασικιλία, ποῦ ἀρχικὰ εἶχε τὴν ἔννοια ἐνὸς ιστορικοῦ πειράματος, μπαίνει ἐφεξὲς στὴ σειρά τὸν ἀδιαφιλονίκητων ιστορικῶν ἀληθειῶν. Ἐχει γίνει πραγματικότητα ποῦ χωρὶς ἐθελούσια τέφρωση δὲν μπορεῖ νὰ ἀρνηθεῖ κανεὶς. Αὐτὸ τὸ θέμα δὲν ἔχει νὰ κάνει μὲ τὴν πολιτικὴ, εἶναι καθυρὰ ἐπιστημονικῆς φύσεως καὶ γράφτηκε μόνον γι' αὐτοὺς ποῦ ἐνδιαφέρονται σοβαρὰ γιὰ τὴν ὀρθὴ γνώση τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος. Ὁ στόχος δρισκεται πέρα ἀπὸ κάθε πρόθεση ἐξασκήσεως αἰωνόηποτε δογματικῶν ἐπιτροπῶν οὗτις ἐν ὀργεῖς, τὰ διατάγματα καὶ τὸ δημόσιο διάλογο τοῦ πνεύματος ἔντος χρόνου ἀναφορικὰ μὲ τὴν Ἑλλάδα. Ἐξ ἑξακολουθεῖ νὰ λέγεται ἡ χώρα τὸν Γραικῶν Ἑλλὰς καὶ οἱ κάτοικοί της Ἑλληνας. Εἶναι ὀντως Ἑλληνας, ἀλλὰ νεώτερας διατιλάσεως, ἀναπτύσσον ἑλληνικὸς ἀγέρηδες καὶ ὁ ἥλιος τοῦ Περικλῆ λάμπει ἀκόμα πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τους.

Μουσὸν εἰσαγόμενον Ἐπίπαιξ ἑκδόσεως

ΦΑΛΛΜΕΡΑΪΕΡ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ

ΤΩΝ ΣΗΜΕΡΙΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ.

I. Φ. ΦΑΛΛΜΕΡΑΪΕΡ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ
ΤΩΝ ΣΗΜΕΡΙΝΩΝ
ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Ι. Φ. ΦΑΛΛΜΕΡΑΪΕΡ

Ο Γιάκομπ Φίλιπ Φαλλμεράιερ γεννήθηκε τό 1790 στό Τυρόλο. Καταγόταν από άγροτική οικόγένεια καί, μέ τήν ύποστήριξη καθολικῶν μοναχῶν, φοίτησε στήν ἐκκλησιαστική σχολή τοῦ Μπρίξεν καί ἀργότερα στή θεολογική σχολή τοῦ Ζάλτσμπουργκ, ὅπου ἐκτός ἀπό θεολογία σπούδασε ἀνατολικές γλώσσες καί ἱστορία. Κατόπιν σπούδασε νομικά στό πανεπιστήμιο τοῦ Λάντσχουτ τῆς Βαυαρίας. Τό 1818 διορίστηκε γυμνασιακός δάσκαλος στό Ἄουγκσμπουργκ, καί τό 1826 καθηγητής στό φιλολογικό λύκειο τοῦ Λάντσχουτ. Ἐνῶ ὅμως προοριζόταν γιά βενεδικτίνος μοναχός, τελικά δέν περιβλήθηκε τό μοναχικό σχῆμα: οἱ φιλελεύθερες ιδέες του τόν ἔφεραν σέ σύγκρουση μέ τίς ἐκκλησιαστικές ἀρχές.

Ἀπό τό 1831 ὡς τό 1834 ὁ Φαλλμεράιερ ἔκανε τό πρῶτο του ταξίδι στήν Ἀνατολή. Στά τέλη τοῦ 1833 βρισκόταν στήν Ἑλλάδα ὅπου συνέλεξε τό ὕλικό στό ὁποῖο βάτισε τή θεωρία του γιά τόν «Ἐξαλβανισμό» τῆς Ἀττικῆς. Τό 1835 ὀνομάστηκε ἐταῖρος τῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν τοῦ Μονάχου. Τό 1840 ταξίδεψε γιά δεύτερη φορά στήν Ἀνατολή καί τό 1842 παρέμεινε γιά δέκα περίπου μήνες στήν Ἀθήνα. Τό τρίτο ταξίδι του στήν Ἀνατολή, τό 1847, κράτησε μόνο ἕνα χρόνο, μέ πολύ σύντομη παραμονή στήν Ἑλλάδα.

Τό 1848 κι ἐνῶ εἶχε ἤδη ὀνομαστεῖ τακτικός καθηγητής τῆς ἱστορίας στό Πανεπιστήμιο τοῦ Μονάχου, ὁ Φαλλμεράιερ ἐκλέχτηκε βουλευτής τῆς Βαυαρίας στήν Ἐθνοσυνέλευση τῆς Φραγκφούρτης. Οἱ ἀντιμοναρχικές ὁμως θέσεις του καί ἡ ἀποτυχία τῶν Φιλελεύθερων μεταρρυθμίσεων τῆς Φραγκφούρτης εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα νά χάσει τήν πανεπιστημιακή ἔδρα καί νά διωχθεῖ. Κατέφυγε στήν Ἑλβετία ἅπ' ὅπου ἐπέστρεψε στό Μόναχο μετά τή χορήγηση γενικῆς ἀμνηστίας, τό 1850. Πέρασε τήν ὑπόλοιπη ζωή του ἀσχολούμενος μέ τή δημοσιογραφία καί τή συγγραφή. Πέθανε τό 1861.

Ἔργα τοῦ Φαλλμεράιερ εἶναι Ἡ Ἱστορία τῆς Ἀυτοκρατορίας τῆς Τραπεζούντας, Ἡ Ἱστορία τῆς Χερσονήσου τοῦ Μιθράκ κατά τόν Μεσαίωνα, Ἀπομνημονεῖα ἀπό τήν Ἀνατολή, Τό Ἀλλήνικόν στοιχεῖο στήν Ἑλλάδα, κ.δ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ
ΤΩΝ ΣΗΜΕΡΙΝΩΝ
ΕΛΛΗΝΩΝ

Μετάφραση-Παρουσίαση

Κωνσταντίνος Π.Ρωμανός

© Νεφέλη 1984

Εκδόσεις Νεφέλη, Μαυρομυχάλι 9,

Τηλ. 36.07.744, 36.39.962,

Αθήνα 106 79

ΝΕΦΕΛΗ 1984

J. J. Falckner

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1) ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΦΑΛΛΜΕΡΑΥΕΡ

Τό όνομα Φαλλμεράνερ συνδέεται στόν ελληνικό χώρο μέ εκατόν πενήντα χρόνια άπροκάλυπτης έχθρότητας και τό βιβλίό πού κρατάει στό χέρι ό αναγνώστης, «Περί τής Καταγωγής τών Σημερινών Έλλήνων», μέ τό ανάθεμα τής εθνικής ελληνικής ιστορικής έπιστήμης. Άπό μία άποψη ή αντίδραση κατά του Φαλλμεράνερ δέν στερεΐται έπιστημονικής και πολιτικής λογικής: οΰτε ύποχρεώνεται ό στρατευμένος έπιστήμονας νά άποφεύγει όλότελα τίς αξιολογικές κρίσεις, όπως τό ήθελε ό Max Weber, οΰτε μπορούμε νά περμίνουμε άπό τόν πολίτη ενός κράτους-έθνος στωική άπάθεια σέ θέματα πού άφορούν στην εθνική συνείδηση. Μέ τή διδαχή πού δημοσίευσε ήδη τό 1830 στόν πρόλογο τής «Ιστορίας τής Χερσονήσου του Μωρέα κατά τόν Μεσαίωνα», ότι «Τό γένος τών Έλλήνων έχει εξαφανισθεί άπό τήν Εϋρώπη, γιατί στίς φλέβες του Χριστιανικού πληθυσμού τής Ελλάδας δέ ρέει οΰτε μία σταγόνα γνήσιου και καθαρού αίματος Έλλήνων», ό Φαλλμεράνερ είχε άμφισβητήσει έσκεμμένα και όλοκληρωτικά όλους τούς κανόνες πού ίσχυαν γιά τό Νέο Έλληνισμό και είχε ό ίδιος α priori τοποθετηθεί σέ θέση έχθρου του νεοϊδρυθέντος ελληνικού κράτους και τών ιδεολογικών του προϋποθέσεων. Άπό αύτήν τήν άποψη ή βίαια αντίδραση εναντίον του είχε και έχει τόν χαρακτήρα ενός εκ τών προτέρων προσδιορισμένων διο-

λογικού ανακλαστικού: ο Φαλλμεράνερ τήν είχε προβλέψει στον πρόλογο του παρόντος βιβλίου («Φυσικά μία τέτοια ξρουνά είναι μοιραίο να διεγείρει οδονηρά συναισθήματα...») και με τό σθένος πού τόν διέκρινε –αρετή ωφελιμότητα όταν κοσμεί τούς φίλους μας– διάλεξε να γίνει διά ζωής ο πιό αδιάλλακτος έχθρός μας.

Τό γεγονός ότι επί εκατόν πενήντα χρόνια τό έργο του Φαλλμεράνερ παρ' όλες τίς θυελλώδεις συζητήσεις πού έγιναν γύρω απ' αυτό έμεινε αμετάφραστο στα Έλληνικά ώστε να είναι –πρέπει έδω να ληφθεί υπ' όψη και ή σπανιότητα των γερμανικών αντιτύπων, πού είναι σόν τοις άλλοις τυπωμένα στή δυσανάγνωστη «γοτθική» γραφή– απρόσιτο στον Έλληνα αναγνώστη, δείχνει ίσως ότι μέχρι σήμερα ή εθνική μας ευαισθησία δέν έχει εξέλθει από τό στάδιο της ένστικτώδους απεχθείας έναντίον του και ίσως του φόβου. 'Ο μεταφραστής της «Προέλευσης των Έλλήνων» έχει όμως τήν αντίληψη ότι ή αντιπαράθεση μέ τούς έχθρούς είναι λιγότερο επικίνδυνη από τόν άβασάνιστο συγχρωτισμό μέ τούς φίλους. Γιατί στήν πρώτη περίπτωση απαιτείται στάση έγρήγορης πού είναι συντελεστική της προόδου, ενώ στή δεύτερη άρκούμεθα στήν αδράνεια και επανάπαυση στα κεκτημένα πού τήν υποθάλλει ή κολακεία. 'Η περίπτωση πού εξετάζουμε περιέχει, ως ένα σημείο, επιβεβαίωση αυτής της αλήθειας. Έτσι, διαπιστώνει ο Hans Eideneier, ο Φαλλμεράνερ μέ τή θεωρία του έγινε «από μία άποψη ο καταλύτης κοινών σκέψεων Έλλήνων και Φιλελλήνων για τό ποιές είναι οι αληθινές ελληνικές αξίες... και έμμεσα ο πατέρας μιας εθνικής ελληνικής επιστήμης, πού αποφάσισε ότι καταπολεμώντας τον είχε χρέος και να αναζητήσει τίς ρίζες της στήν αυτόχθονη ιστορία και γλώσσα... 'Ο Jacob Philipp Fallmerayer... μέ τούς ισχυρισμούς του για τό αίμα πού ρέει ή δέ ρέει στίς φλέβες των Έλλήνων

συνετέλεσε στήν αυτοσυνειδησία των Έλλήνων και του νέου τους κράτους πολύ περισσότερο από ολόκληρη τη φιλελληνική κίνηση της κεντρικής Ευρώπης».¹

Παρακινδυνευμένη άποψη; Όχι, αν δεχθούμε ότι ή αυτοσυνειδησία των Έλλήνων έχει ακόμα μπροστά της και άλλα στάδια εξέλιξης· ότι δηλαδή τό στάδιο εκείνο στο οποίο αναφέρεται τό προηγούμενο απόσπασμα μπορεί και πρέπει να ξεπεραστεί. Υπάρχουν πολλές ένδείξεις ότι ή ελληνική αντίδραση κατά του Φαλλμεράνερ εϋθύς εξ αρχής αυτοπεριορίστηκε στο ιδεολογικό επίπεδο της επίθεσης εκείνου· ότι αντιμετωπίσαμε τόν 'Ανθελληνισμό του χρίζοντας νέους προμαχώνες στο κάστρο του Φιλελληνισμού ότι δράση και αντίδραση ήταν οι δύο όψεις ενός και του αυτού ξενόφερτου προσδιορισμού της 'Ελληνικότητας, πού χαρακτηρίζεται από μονομερή προσοχή στους αρχαίους Έλληνες και άνικανότητα να πλησιάσει δημιουργικά τήν ελληνική πραγματικότητα, τό ελληνικό πνεύμα και πολιτισμό όλων των εποχών».² 'Αν κάπου εκεί βρίσκεται ή αλήθεια, ο Φαλλμεράνερ θα αξιολογηθεί κάποτε όχι ως έχθρός γενικά του Έλληνισμού, αλλά μιας συγκεκριμένης ιστορικής μορφής ιδανιστικού Φιλελληνισμού· και ή χρησιμότητά του για τούς Έλληνες θα φανεί όμοια μέ εκείνη του παθογόνου μικροβίου, πού εοκευμένα εισάγεται στον οργανισμό για να τόν απαλλάξει από τά όμοιά του.

1. Hans Eideneier «Έλληνες και Φιέλληνες», στον τόμο «Έλληνες και Γερμανία» Württembergisches Landesmuseum Stuttgart, Hessisches Landesmuseum Darmstadt 1982, σελ. 72. Για τήν άποψη ότι ο Φαλλμεράνερ είναι ο πατέρας της ελληνικής Έθνογραφίας, βλέπε και τό σχετικό άρθρο της Μεγ. Έλληνικής Έγκυκλοπαιδείας.

2. Ibid, σελ. 74.

2) Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΦΑΛΛΜΕΡΑΪΕΡ

Ἡ πολιτική σκοπιὰ ἀπὸ τὴν ὁποία ὁ Φαλλμεράνερ ἐξετάζει τὰ προβλήματα ἐθνογένεσης τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων δὲν ἀποτελεῖ μυστικό καὶ δὲν εἶναι ἀντικείμενο εἰκασιῶν τοῦ ἀναγνώστη· ὁ ἴδιος ὁ συγγραφεὺς δηλώνει ἀπροκάλυπτα στὰ ἔργα του ποιοῦ πολιτικό στόχο θέλουν νὰ ὑπηρετοῦν οἱ ἐπιστημονικὲς του ἔρευνες: τὴν ἀναχαίτιση τοῦ σλαβορωσικοῦ ἐπεκτατισμοῦ καὶ τὴ διατήρηση τοῦ μεταναπολεόντιου *status quo* στὴν Εὐρώπη. «Εἶναι οὕτως ἢ ἄλλως γνωστό στους πάντες», λέει σχετικὰ ὁ Φαλλμεράνερ, «ὅτι τὰ μεγάλα συμφέροντα τῆς παρούσας τάξης πραγμάτων δὲν εἶναι ἄλλα ἀπὸ τὴν ἀναχαίτιση καὶ χαλιναγώγηση τῆς μοσκοβίτικης ὑπεροχῆς».³ Γιὰ τὴν ἐπίτευξη αὐτοῦ τοῦ στόχου ὁ Φαλλμεράνερ θεωροῦσε ἀναγκαῖα τὴν κατοχύρωση τοῦ κράτους τοῦ Σουλτάνου, πού ἀποτελοῦσε φυσικὴ λεία τοῦ Τσάρου τῆς Μόσχας. «Ἡ παγίωση τῆς σημερινῆς τάξης πραγμάτων στὸ Τουρκικὸ κράτος εἶναι ζωτικὸ πρόβλημα τῆς Εὐρώπης».⁴

Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ἡ πολιτικὴ ἀνάλυση τοῦ Βαβαροῦ ἱστορικοῦ ἀκολουθοῦσε τὴ γραμμὴ τῶν μεγάλων ἐκφραστῶν τῆς *Realpolitik* τῆς ἐποχῆς του, τοῦ Metternich τῆς Αὐστρίας καὶ τοῦ Castlereagh, ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας.⁵ Ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάσταση σήμαινε ἀποδυναμώση τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους· ὁ Φαλλμεράνερ ἐν-

3. «Anatolische Reisebilder» στὸν τόμο «Neue Fragmente aus dem Orient». «Ges. Werke I, Leipzig 1861, Verlag von Wilhelm Engelmann, σελ. 268.

4. Ibid, σελ. 270.

5. Γιὰ μιὰ διεξοδικὴ ἀνάλυση τοῦ ρόλου τοῦ Metternich καὶ Castlereagh δὲς τὸ ἔργο τοῦ Henry Kissinger «Great Power-Diplomacy-Metternich and Castlereagh».

τούτοις τὴν δέχτηκε⁶ ὑπὸ τὴν προϋπόθεση ὅτι τὸ νεοὶδουθέν ἑλληνικὸ κράτος θὰ παρέμενε ὑπὸ τὴν ἐπιρροή τῆς Εὐρώπης –ἰδιαίτερα τῆς Βαβαρίας– καὶ δὲν θὰ γινόταν ὄργανο τοῦ ρωσικοῦ ἐπεκτατισμοῦ ἰκανὸ νὰ ἀπειλήσει, στὰ πλαίσια μιᾶς σλαβοελληνικῆς συμμαχίας, τὴν ὑπαρξη τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας.⁷ Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ὁ Φαλλμεράνερ δὲν ἔτρεφε καμία ἐμπιστοσύνη στὴ φιλελληνικὴ θεωρία, ὅτι ἔνα ἰσχυρὸ ἑλληνικὸ βασίλειο μέ κέντρο τὴν Κωνσταντινούπολη θὰ μπορούσε νὰ παίξει τὸ ρόλο τοῦ ἐξισοροποιητῆ Δύσης καὶ Ἀνατολῆς, ἐμποδίζοντας τὴ σλαβικὴ ἐπέκταση πρὸς δυσμὰς: «Ἄν ἡ καμμένη, φτωχὴ Ἑλλάδα ἔμεινε μέ τὴν ἐντύπωση ὅτι... θὰ μπορούσε καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ πάρει ἀμέσως τὴ θέση ἐνός ἐκτοπισμένου Πατισάχ στὸ Βόσπορο» λέει ὁ Φαλλμεράνερ, «καὶ ὅτι χάρις στὴν ἰδιοφυΐα τῆς καὶ δύναμη θὰ μπορούσε νὰ κρατήσει Ἀνατολὴ καὶ Δύση σὲ ἰσορροπία, τὸ ὀφείλουμε σὲ κείνους πού ἐμφύτευσαν στὸ ταπεινὸ, διασπασμένο, ἀδύνατο χριστιανικὸ λαὸ τῆς Ρούμελης καὶ τοῦ Μωρέα τὴ φαντασίωση ὅτι ἀποτελεῖ Μεγάλὴ Δύναμη».⁸ Παρακάτω πάλι λέει: «Τὸ βασικότερο μειονέκτημα τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἡ πολιτικὴ τους ἀνεπάρκεια, ἀδυ-

6. «Ἡ Ἑλλάδα συνδέθηκε μέ τὴν Εὐρώπη διὰ τῆς ἀκατάλυτης κόλλας τῶν δακρύων, τοῦ αἵματος, τοῦ χρυσοῦ καὶ τῆς συμπάθειας» εἶπε ὁ Φαλλμεράνερ, «γι' αὐτὸ θὰ ὑφίσταται καὶ θὰ ζεῖ». *Anatolische Reisebilder*, σελ. 271.

7. Michael W. Weithmann, «Die Slavische Bevölkerung auf der griechischen Halbinsel. Ein Beitrag zur Historischen Ethnographie Südosteuropas», Dr. Rudolph Trofenik, München 1978, δοσμένο σὲ κριτικὴ περίληψη τοῦ Σπύρου Βρυώνη στὸ «Balkan Studies» of the Institute for Balkan Studies, Thessaloniki, Τόμος 22, 1981, σελ. 406: «... the fact that the removal of the Ottomans would inaugurate a Graeco-Slavic empire arrayed with the Byzantine institutions of Caesaropapism-autocracy... which would attain the hegemony over the Latin West».

8. «Anatolische Reisebilder», σελ. 267.

ναμία και άνικανότητα – πράγματα πού ή 'Αγγλία τά διέγινωσε καλύτερα από κάθε άλλον– νά δημιουργήσουν αυτόδύναμα ένα μόνιμο φράγμα κατά τής καλπάζουσας φιλοδοξίας τών σλαβικῶν λαῶν πού ἀπειλοῦν τήν Δύση». ⁹

'Αποτελεῖ εἰρωνία τό ὅτι ἕνας ἄνδρας πού χαρακτηρίζοταν στήν πολιτική του σκέψη ἀπό ἀπροκάλυπτη σλαβοφοβία, ἐφθασε νά ἀποκηρυχτεῖ στήν Ἑλλάδα ὡς σλαβόφιλος, πανσλαβιστής καί πρόκτορας τοῦ τσάρου. ¹⁰ 'Ο Φαλλμεράνερ δέν ξέχασε ποτέ οὔτε τήν ἀρχαία ἐριδα τών προγόνων του μέ τούς Σλάβους τής ἀνατολῆς, οὔτε τόν κίνδυνο μίας μελλοντικῆς σλαβικῆς ἐκδίκησης κατά τής Γερμανίας, φόβο πού ἔμελλε στίς μέρες μας νά θρῆϊ τή δικαίωσή του. ¹¹ Φυσικά ὁ λόγος πού ὁ Φαλλμεράνερ χαρακτηρίστηκε λανθασμένα ὡς σλαβόφιλος εἶναι ἡ θεωρία τής ὁποίας τό βιβλίον αὐτό εἶναι ἡ ἐπιτομή, περί τής ἀποφασιστικῆς σλαβικῆς ἐπίδρασης στά πεπωμένα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. 'Ο Weithmann φαίνεται νά πιστεύει ὅτι ὁ Φαλλμεράνερ χρησιμοποίησε τά σχετικά του ἐπιστημονι-

9. Ibid, σελ. 269.

10. Weithmann (Βρυώνης), σελ. 407.

11. «...οἱ Γερμανοί δέν ξέχασαν», γράφει, «ὅτι οἱ προπάτορές τους... ὄχι μόνο δάμασαν μέ τή δύναμη τών ὄπλων τούς Σλάβους πού ἐπέδρασαν δυτικά τῶν (ποταμῶν) Οὐδερ καί Εἰβε, ἀλλά ἐν πολλοῖς τούς ἐξανάγκασαν νά δεχθοῦν τά ἦθη, τόν τρόπο ζωῆς καί τήν γλώσσα τῶν νικητῶν. Ὑπάρχει ὁμως καί ἡ πολιτική ἐκδίκηση καί πολλοί τρόποι νά τιμωρηθεῖ κανεῖς γιά παλαιές ἀδικίες πού διέπραξε. Ἄν λοιπόν, ὅπως πολλοί πιστεύουν, οἱ Λατίνοι, οἱ Γερμανοί καί οἱ Σλάβοι εἶναι τά τρία κύρια στοιχεῖα τής χριστιανικῆς κοσμικῆς ἐξέλιξης (τῆς ἱστορίας), τῶν ὁποίων ἡ διαδοχική ἐπικράτηση ὑπαγορεύεται ἀπό μία αἰώνια τάξη πραγμάτων, τότε ἡ Εὐρώπη ἔχει ἤδη αὐτοδικασθεῖ καί πρέπει νά θρῆϊ τρόπους καί μέσα νά ἀντιμετωπίσει τά μελλόμενα μέ ἀξιοπρέπεια». («Türkei» στή συλλογή *Politische und Kulturhistorische Aufsätze*, Gesammelte Werke Band II, Leipzig 1861, σελ. 7). Ἄλλοῦ πάλι λέει ὁ Φαλλμεράνερ: «τό ἄμεσο μέλλον ἀνήκει στοῦς Σλάβους». (Ibid, σελ. 1).

κά συμπεράσματα ὡς προειδοποίηση πρὸς τούς «ὄνειροπαρμένους» Εὐρωπαίους Φιλέλληνες γιά τούς κινδύνους πού θά ἐγκυμονοῦσε μία πολιτική συμμαχία μεταξύ Ἑλλήνων καί Ρώσων, λαῶν πού συνδέονταν στενά μέ τήν ὀρθόδοξη πίστη καί τήν –ὑποτιθέμενη– κοινή σλαβική τους καταγωγή. ¹² Ἄν καί γενικά ἡ ἐκτίμηση τοῦ Weithmann εἶναι ὀρθή, ὁμως τό τελευταῖο σημεῖο τῆς ἀπαιτεῖ προσεκτική ἐξέταση. 'Ο Φαλλμεράνερ εἶχε ὑποστηρίξει, ὅτι οἱ Σλάβοι πού ὑπέταξαν καί τελικά ἐξάλειψαν τούς ἀρχαίους Ἕλληνες ἀπό τόν ἔκτο ὡς τόν ἕνατο αἰῶνα, ὑποτάχτηκαν καί ἀφανίστηκαν μέ τή σειρά τους ἀπό τούς Βυζαντινούς, στά πλαίσια τῆς ἀνακατάληψης τῆς Ἑλλάδας ἀπό τούς τελευταίους· ἐπίσης ὅτι ὁ πληθυσμός τῆς Ἑλλάδας στίς ἀρχές τοῦ δέκατου ἕνατου αἰῶνα ἀποτελεῖτο πλέον κατά πλειοψηφίαν ἀπό Ἄλθανούς. Ἄρα δέν θά εἶχαν λόγο οἱ Ἕλληνες, σύμφωνα μέ τή θεωρία τοῦ Φαλλμεράνερ, νά ἐπικαλεσθοῦν τό ὁμοαἷματον τῆς ἑλληνικῆς καί ρωσικῆς ἐθνότητος. Αὐτό εἶναι ἕνα λεπτό σημεῖο, πού συνήθως διαφεύγει τήν προσοχή ὄσων ἔλκονται ἀπό τήν ἀνακριθῆ ἀλλά διαδεδομένη ἀντίληψη, ὅτι ὁ Φαλλμεράνερ γενικά ἰσχυρίστηκε πῶς οἱ σημερινοί Ἕλληνες εἶναι Σλάβοι.

Ποῖός κίνδυνος γιά τό status quo τῆς Εὐρώπης μπορούσε, λοιπόν, νά θεωρεῖ ὁ Φαλλμεράνερ ὅτι ἀπέρρεε ἀπό μία τραγωδία τῆς μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας πού εἶχε κατά τίς ἴδιες του τίς διαπιστώσεις, λήξει ὀριστικά πρὶν ἀπό μία ὀλόκληρη χιλιετηρίδα; Μία κάπως τολμηρή ἀπάντηση σ' αὐτό τό ἐρώτημα, δίνει ἴσως ἕνα ἄλλο χωρίο, ὅπου ὁ Φαλλμεράνερ μέ τή σαρκαστική καυστικότητα πού τόν διακρίνει ἀναφέρεται στίς ἔρυνες ἐπὶ τῶν ἰχνῶν τῆς Φραγκοκρατίας στήν Ἑλλάδα πού ἔκανε ὁ

12. Weithmann, κατά τήν κριτική ἀπόδοση τοῦ Βρυώνη, σελ. 406.

Γάλλος ιστορικός J.A.C. Buchon. Οί Γάλλοι, λέει εκεί ὁ Φαλλμεράνερ, δέν ἔδωσαν προσοχή στίς ἔρευνες τοῦ Buchon γιατί ἐνδιαφέρονται περισσότερο γιά τά σύνορα τοῦ Ρήνου, γιά μετοχές σιδηροδρόμων καί γιά τό πολιτικό γόητρο τῆς στιγμῆς, παρὰ γιά τίς παλιές κατακτήσεις, στήν Ἑλλάδα καί τόν Μωρέα, τῶν χοντροκομμένων ἀλλά γενναίων τους βαρῶνων τοῦ μεσαιῶνα. «Οἱ Ρῶσοι ἀντίθετα», λέει ὁ Φαλλμεράνερ, «θά χειρίζονταν τέτοια θέματα ἐξυπνότερα ἀπό τοὺς ἀνταγωνιστές τους καί δέν θά φειδωλεύοντο τοῦ χρυσοῦ προκειμένου νά ἀνταμείψουν μία λεπτομερειακή ἔρευνα γιά τό πῶς, π.χ., στά βασίλεια Hallitsch καί Wladimir (Cealizien καί Lodomerien) ἀνήκουν κληρονομικά στοὺς ἡγεμόνες τοῦ οἴκου τοῦ Rurik τοῦ Κιέθου. Στούς δραστήριους ἀνθρώπους φέρουν ἀκόμα καί οἱ θεωρητικές γνώσεις κέρδος. Διότι σ' ἕναν τόπο ὅπου κανεῖς εἶχε κάποτε βρεθεῖ καί τόν ὅποιο ἐνέμετο μπορεῖ σχεδόν δικαιωματικά νά ἐπιστρέψει καί νά τόν κάνει πάλι δικό του».¹³

Ἰδού λοιπόν μία σαφῆς προειδοποίηση τοῦ Φαλλμεράνερ, ἀναφορικά μέ τήν ικανότητα τῆς Ρωσικῆς πολιτικῆς νά ἐκμεταλλεῖται ὅσα ἱστορικά δεδομένα τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου¹⁴ φέρνει στό φῶς ἡ ἐπιστημονική ἔρευνα. Ὁ Φαλλμεράνερ ἀποσιωπᾷ ὅμως ἕνα, ἀπό ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως δευτερεύον, ἀπό πολιτικῆς ὅμως σημαντικό, στοιχείο: ὅτι αὐτός ὁ ἴδιος ἔδωσε, μέ τή θεωρία του γιά τό ὑποτιθέμενο σλαβικό παρελθόν τῶν Ἑλλήνων, στό

13. «J.A.C. Buchon: Recherches et matériaux pour servir à une Histoire de la Domination française au XIII^{em}, XIV^{em} et XV^{em} siècles dans les provinces de membrées de l' Empire Grec à la suite de la Quatrième Graside» Gesammelte Werke von J.P. Fallmerayer, Band III, σελ. 170-71.

14. «Ἑλληνικός χώρος» ἐδῶ, σημαίνει τήν ἐκταση πού περιλάμβανε τό βασίλειο τοῦ Ὁθωνα καί ὄχι τήν Β. Ἑλλάδα.

«ολαβικό ἐπεκτατισμό» πού τόσο φοβόταν, ἕνα ἰδεολογικό ὄπλο πού κατά τήν ἐκτίμησή του οἱ Ρῶσοι θά μπορούσαν νά ἐκμεταλλεῖτον. Ἔτσι συγκρούονται στόν Φαλλμεράνερ οἱ θεωρήσεις τοῦ ἀντικειμενικοῦ ἐπιστήμονα καί τοῦ Πολιτικοῦ καί ἡ ἀντίφαση αὐτή πιθανότατα ἐπαιξε κάποιο ρόλο στήν κακοδαμονία του πού προερχόταν σύν τοῖς ἄλλοις ἀπό μία πολύ περιέργη, ἐπίμονη ἄρνηση τοῦ Βασιλικῆς Κράτους νά ἐκπληρώσει τό ὄνειρο τῆς ζωῆς του ἀνταμείβοντας τό ἔργο του μέ μία μόνιμη Πανεπιστημιακή ἔδρα.

Γιά τοὺς συντηρητικούς κύκλους μιᾶς Εὐρώπης ὅπου ἡ ἠττημένη ἐπαναστατική Γαλλία δέν εἶχε δική της φωνή στήν «Ἱερά Συμμαχία», ἡ ἑλληνική ἐπανάσταση ἦταν τό σκάνδαλο πού δημιούργησε μία νέα πραγματικότητα, ἕνα ἑλληνικό κράτος πάνω σέ ἐδάφη τοῦ Σουλτάνου.

Ἡ αὐστριακή καί θαναρική ἐξωτερική πολιτική θά προσδιοριζόταν ἐφεξῆς ἀπό τή διπλή ἀναγκαιότητα νά ἐμποδιστεῖ κάθε τυχόν ἰακωβίνικη ἐκτροπή τοῦ κράτους τῶν Ἑλλήνων ἀφ' ἑνός, καί νά τεθεῖ φραγμός σέ ὅποιεσδήποτε ρωσικές βλέψεις μπορούσαν νά συνδέονται μέ Βυζαντινές παλινρθώσεις σέ βάρος τῆς Τουρκίας ἀφ' ἑτέρου. Τό πρῶτο θέμα λύθηκε ὡς γνωστόν μέ τήν ἐπιβολή τῆς Ὁθωνικῆς μοναρχίας στήν Ἑλλάδα, λύση πού, ὅπως φαίνεται ἀπό τήν κολακευτική ἀφιέρωση στόν Ὁθωνα στόν πρόλογο καί ἐπίλογο τοῦ παρόντος βιβλίου, ὁ Φαλλμεράνερ ἐπικροτοῦσε ἀπολύτως. Ἡ ἐπίλυση τοῦ δευτέρου θέματος παρουσίαζε ἰδιαίτερες δυσκολίες διότι, ἐν ὄψει τῶν ἀντιθέτων συμφερόντων Ρωσίας-Αὐστροουγγαρίας, προϋπέθετε σκληρῆ μάχη στό διπλωματικό παρασκήνιο τῆς συμμαχίας. Στή μάχη αὐτή φάνηκε καθαρά ἡ πολιτική χρησιμότητα τῆς Φιλελληνικῆς κίνησης γιά τήν ἀντιρωσική παράταξη καί τό ἀσύμφορο τῆς θεωρίας τοῦ Φαλλμεράνερ. Ὁ Φιλελληνισμός μέ τήν

ἀναγωγή τῶν Νέων Ἑλλήνων στοὺς Ἀρχαίους καὶ τὴν πλήρη παρακάμψη τοῦ βυζαντινοῦ μεσαίωνα ἔδινε στή Δύση τὴ δυνατότητα διαχωρισμοῦ τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοὺς ὑπόλοιπους βαλκανικοὺς λαοὺς¹⁵ καὶ στὴν ἀξίωσή της γιὰ κηδεμόνευση τῆς Ἑλλάδας, μίᾳ ἱστορική κατοχύρωσι. Ἀντίθετα ἡ θεωρία τοῦ Φαλλμεράνερ, μέ τὴν ἐμμονή της σέ μίᾳ ὑποτιθέμενη σλαβική περίοδο τοῦ μεσαίωνα τῆς Ἑλλάδας, ἔδινε ἰδεολογικά ἐρείσματα στή Ρωσική πολιτική καὶ ἦταν, ἔξω ἀπὸ τοὺς ἐπιστημονικοὺς κύκλους, ἀνεπιθύμητη. Μάταιες ἐπομένως οἱ προτροπές τοῦ Φαλλμεράνερ πρὸς τίς κυβερνήσεις τῶν δυτικῶν χωρῶν νά ἀποκηρύξουν τίς φιλελληνικές ἀνταπάτες περὶ Ἑλλάδας, μάταιη ἡ ὀρθολογιστικὴ ἐνάργεια καὶ ἡ ἀποδεικτικὴ του τέχνη πού τόσο ἐντυπωσίαζαν τοὺς κύκλους τῶν Σοφῶν! Ὁ ἰδανιστικὸς Φιλελληνισμὸς τῶν γυμνασιακῶν ἀποφοίτων τῆς Γερμανίας πού εἶχε χάσει στή Ρούμελη καὶ τὸν Μοριά τὰ χρόνια τοῦ ἀγῶνα, ὅπως τὰ κουμπιά τῶν στολῶν τους, τὴ γυαλάδα του, ἔμελλε νά διατηρηθεῖ στή ζωὴ ἀπὸ τοὺς ὑπεύθυνους τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Βαυαρίας, ὅπωςδὴποτε ἀπαλλαγμένους ἀπὸ τὴν ἰακωβίνικη κονκάρδα, γιὰ νά ὑπηρετήσῃ ὑψιστες πολιτικές σκοπιμότητες.

3) Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΕΚΣΛΑΒΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Ἡ παρουσία τῶν Σλάβων στὴν Ἑλλάδα κατὰ τὰ τέλη τοῦ ἔκτου αἰῶνα ἐπιβεβαιώθηκε στὶς μέρες μας ἀπὸ ἀνα-

15. Eideneier, σελ. 71-2 καὶ σελ. 66: «Μέ τὴν κατασκευοφάντηση τοῦ βυζαντινοῦ παρόντος πρὸς ὄφελος καὶ στὸ ὄνομα μίᾳ ἀρχαιότερης φάσης τοῦ Ἑλληνισμοῦ, εἶχε ἡ Δύση τὴ δυνατότητα νά συμμετέχει στὸν κλασικὸ πολιτισμὸ χωρὶς νά εἶναι ἀναγκασμένη νά ὑπολογίσει πολιτικές συνέπειες στὸ δικό της χώρα.»

σκαφές, οἱ σπουδαιότερες τῶν ὁποίων ἦταν τοῦ Σωτηρίου τὸ 1924-28 στὴ Νέα Ἀγχιάλο, ὅπου βρέθηκαν τάφοι μέ πόρτες σλαβικῶν ζωνῶν, τῶν Davidson-Weinberg τὸ 1938 στὴν ἀρχαία Κόρινθο ὅπου βρέθηκε τάφος Σλάβου στρατιώτη μέ βάζο τοῦ τύπου τῆς Πράγας (τόν προσδιόρισε τυπολογικά ὁ Γιαλούρης τὸ 1978) καὶ τοῦ Γιαλούρη τὸ 1959 στὴν Ὀλυμπία ὅπου βρέθηκε σλαβικὸ νεκροταφεῖο, πάλι μέ κεραμικά τοῦ τύπου τῆς Πράγας. Ἐκτὸς αὐτῶν ἀνακαλύφθηκαν τὸ 1975 στὸ Ἄργος σλαβικά κεραμικά πού προέρχονταν ἀπὸ τὴ δεκαετία τοῦ 580. Κατὰ τὸ γενικὸ συμπέρασμα τοῦ Weithmann τὰ ἀρχαιολογικά εὐρήματα δέν ἀντιτίθενται πρὸς τὴ μαρτυρία τῶν γραπτῶν ἱστορικῶν πηγῶν πού διαθέτουμε¹⁶ ἀπὸ τίς ὁποῖες ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ Σλάβοι, σέ πολεμικὴ συμμαχία μέ τοὺς Ἀβάρους, ἔκαναν σειρὰ στρατιωτικῶν ἐπιθέσεων στὸν Ἑλληνικὸ χῶρο κατὰ τὴν περίοδο 580-626, πού εἶχαν σάν ἀποτέλεσμα τὴν ἐγκατάσταση Σλάβων, ὄχι ὅμως καὶ Ἀβάρων, σέ διάφορες περιοχές τῆς Ἑλλάδας καὶ ἰδιαίτερα στὴν Πελοπόννησο.¹⁷ Οἱ τοπωνυμικές ἐνδείξεις γιὰ τὴν ἐγκατάσταση Σλάβων ἀπὸ τὸν ἔκτο ὡς τὸν ἕνατο αἰῶνα εἶναι ἰδιαίτερα πολυάριθμες, ὅπως ἐκτὸς τοῦ Φαλλμεράνερ διαπίστωσαν τὸ 1868 ὁ Hilferding, τὸ 1869 ὁ Miklosich, τὸ 1894 ὁ Meyer, τὸ 1941 ὁ M. Vasmer, τὸ 1981 ὁ Μαλιγγούδης καὶ ἄλλοι.

Πιστεύεται ὅμως ὅτι ἕνας ἀριθμὸς τοπωνυμιῶν –καὶ ἄλλων λέξεων– τίς ὁποῖες ὁ Φαλλμεράνερ ἐξέλαβε ὡς σλαβικές, ἔχουν στὴν πραγματικότητα μὴ σλαβικές ρίζες καὶ ὅτι τὰ λάθη μοροῦν ἐν μέρει νά ἀποδοθοῦν στὴν ἐξάρτηση τοῦ Φαλλμεράνερ ἀπὸ ἀνατολικοσλαβικά ἀντί, ὅπως θά ἦταν ὀρθότερο, τὰ νοτιοσλαβικά ἰδιώματα.¹⁸

16. Weithmann (Σπύρος Βρυώνης) σελ. 429-430.

17. Weithmann (Σπύρος Βρυώνης) σελ. 415-420.

18. Ibid, σελ. 424-25.

Πολλά όμως ολαδικά τοπωνύμια έφεραν στην Ελλάδα, σέ διάφορες εποχές μετά τόν δέκατο αιώνα ως και τούς χρόνους της Τουρκοκρατίας, Άλβανοί, Βλάχοι, ακόμα και Έλληνες.¹⁹ Δυστυχώς ή τοπωνυμική και μικροτοπωνυμική έρευνα δέν είναι επαρκώς ανεπτυγμένη στην Ελλάδα ώστε νά είναι δυνατή ή έξαγωγή ποσοτικών συμπερασμάτων γιά τήν αναλογία ελληνικών-ολαδικών τοπωνυμιών κατά περιοχές και ιστορικές περιόδους²⁰, πράγμα πού θά επέτρεπε μία εξέλιξη εκείνης της έπιστήμης πού χειρίσθηκε, ως πρός τήν Ελλάδα, ό Φαλλμεράνερ, της Ιστορικής Δημογραφίας. Ένα περαιτέρω εμπόδιο γιά τέτοιες έρευνες αποτελεί ό έξελληνισμός τών παλαιότερων ξενόφερτων τοπωνυμιών στην Ελλάδα πού επιτελέσθηκε κατόπιν συγκεντρωτικών προσπάθειών του Έλληνικού Κράτους, ένα φαινόμενο πού θρίσκεται σέ αντίστοιχία μέ παράλληλες έθνικές προσπάθειες στη Βουλγαρία και τήν Τουρκία.²¹ Έτσι μόνο οι ίδιοι οι κάτοικοι τών διαφόρων περιοχών, πόλεων και χωριών, γνωρίζουν, συνήθως, σήμερα ότι π.χ. ή ιδιαίτερα τους πατρίδα

19. Weithmann, σελ. 424. Έπίσης ό Άριστειδής Κόλλιας στό έργο του «Άρβανίτες και ή Καταγωγή τών Έλλήνων» Άθήνα 1983, σελ. 191, τονίζει τό γεγονός ότι πολλά ολαδικά τοπωνύμια και ιδίως λέξεις πού αναφέρονται σέ τόπους και κτηνοτροφία ήλθαν στην Ελλάδα μέ τούς Άρβανίτες τόν 14ο αιώνα και προηγουμένως. Οι ολαδικές αυτές λέξεις ύπήρχαν στό γλωσσικό ίδίωμα τών Άρβανιτών λόγω τών επαφών πού οι τελευταίοι είχαν μέ Σλάβους στην πατρίδα τους Ίλλυρία.

20. Weithmann (Βρυώνης) σελ. 426: Μία τέτοια προσπάθεια έκανε παρά ταύτα, γιά διάφορες περιοχές της Ελλάδας ό Μ. Vasmer, στό θεματικό έργο του «Die Slaven in Cnechenland», Berlin, 1941.

21. Weithmann, (Βρυώνης), σελ. 425. Ό Βρυώνης αναφέρεται στίς σχετικές έργασίες του Ν. Πολίτη ως προέδρου μίας έπίσημης έπιτροπής πού είχε τήν αποστολή νά μελετήσει τίς τοπωνυμίες της επικράτειας και νά προτείνει αλλαγές τους. Ίδέ σχετικά τά πρακτικά αυτής της έπιτροπής «Γνωμοδοτήσεις περί μετονομασίας συνοικισμών και κοινοτήτων». Άθήνα 1920.

Άρεόπολις λεγόταν πριν μόλις εκατόν πενήντα χρόνια ή και λιγότερο Τσίμοβα, ή τό Αΐγιον Βοστίτσα, ή Λαμία Ζεϊτούνι, ή Άμφισσα Σάλωνα και ή Άλεξανδρούπολη Δεδέαγατς. Γι' αυτό τό λόγο ό έμβριθής μελετητής του Φαλλμεράνερ είναι αναγκαίο νά συμβουλευτεί παλιούς χάρτες της προ-οθωνικής περιόδου, ή χάρτες της Πελοποννήσου σάν εκείνον πού ξεπόνησαν τοπογράφοι κατά διαταγήν του Όθωνα τήν πρώτη δεκαετία της βασιλείας του. Παρόλα ταύτα, ένας καλός σύγχρονος χάρτης της Πελοποννήσου, σέ κλίμακα 1:300000 θά δείξει αρκετά μικροτοπωνύμια στά όποια αναφέρεται ό Φαλλμεράνερ.

Φυσικά ένα μεγάλο θέμα της Ιστορικής Δημογραφίας εν προκειμένω είναι ή αποδεικτική δύναμη του μεγάλου αριθμού ολαδικών ονομασιών στη φυσική και πολιτική γεωγραφία της Πελοποννήσου και άλλων περιοχών, στη θεωρία του Φαλλμεράνερ περί ολικοϋ έκσλαβισμού της Ελλάδας. Σέ γενικές γνωμοδοτήσεις όπως αυτή του Patrick Leigh Fermor,²² ότι τό πλήθος τών ολαδικών τοπωνυμιών πού παραθέτει ό Φαλλμεράνερ «δέν αποδείχνει τίποτα έτσι ή άλλως» γιάτι ακόμα και μία θραχύχρονη

22. Πάτρικ Λή Φέρμορ, «Μάνη», Έκδόσεις Κέδρος, Άθήνα 1972, σελ. 237: «Τό βασικό επιχείρημα του Φαλλμεράνερ βασίζεται στό πλήθος τών ολαδικών τοπωνυμιών στην Ελλάδα. Δέν αποδείχνει τίποτα έτσι ή άλλως. Έδώ μου 'ρχονται στό μυαλό, έρασιτεχνικά, μερικές γνώμες στην τύχη. Μιά άμψύτιδα έθνικού πνεύματος, μία σύντομη ξένη κυριαρχία και μία προσωρινή αλλαγή στην κατοχή της γής μπουεί, άν και δέν είναι ό κανόνας, νά παίξει αυτό τό παιχνίδι γιά μία ή δύο γενιές. Μιά θραχύχρονη άγγλική κατοχή άλλαξε χιλιάδες τοπωνύμια στη Βρετανική αυτοκρατορία, μία χούφτα από Άγγλους άλλαξε εκατοντάδες κελτικά όνόματα στην Ίρλανδία κι ή Νορμανδική Κατάκτηση έχει άφήσει ένα μικρό, μά δυσανάλογο αριθμό νορμανδικών ονομάτων χωριών. Μιά μακρόχρονη μαυριτανική σάρωση άλλαξε ακόμα τά όνόματα τών ποταμών και βουνών στην Ίσπανία, κι οι Ίσπανοί άλλαξανε τη μισή Ίνδιάνικη ονοματολογία του Νέου Κόσμου».

ξενική κατοχή ενός τόπου μπορεί να επιφέρει μαζική αλλαγή των τοπωνυμίων, δεν πρέπει να δίνεται η έννοια ότι αυτή καθαυτή ή τοπωνυμική έρευνα είναι άνευ σημασίας, αλλά ότι η σημασία της προκύπτει μόνο από τον όρθο συνδυασμό της με παράλληλες έρευνες της 'Ιστορικής Έθνογραφίας, Γλώσσας, Πολιτικής 'Ιστορίας και Γεωγραφίας ενός τόπου. 'Η ιστορική αλήθεια απαιτεί να όμολογήσουμε ότι ο Φαλλμεράνερ εξαρχής άναγνώρισε την αναγκαιότητα μιας τέτοιας συνθετικής έρευνας: «Όλοι οι φίλοι των ιστορικών επιστημών, που ενδιαφέρονται γι' αυτό τό θέμα», λέει ο Φαλλμεράνερ, «γνωρίζουν τον άποδεικτικό όρδο που μεταχειρίστηκα. 'Αφ' ενός στηρίχτηκα σε όρισμένα χωρία των θυζαντινών ιστορικών συγγραφέων, άφ' έτέρου στην τοπογραφία της χώρας, στη λαλιά και τη φύση των σημερινών της κατοίκων.»²³

Μιά συνθετική προσπάθεια αυτού του είδους τότε μόνο έχει ελπίδες επιτυχίας, αν οι επί μέρους έρευνες στις όποιες στηρίζεται είναι στέρεες και τά άποτελέσματά τους όχι μόνο δεν άλληλοαναιρούνται, αλλά και συνθέτουν μιάν ευανάγνωστη εικόνα. 'Αναφορικά με τον Φαλλμεράνερ είναι γενικά άμφίβολο αν η μελέτη του έργου του ως τις ημέρες μας έχει πληρώσει τις προϋποθέσεις μιας ώριμης άναλυτικής και ταυτόχρονα συνθετικής θεώρησης. 'Ετσι παραμένει εν προκειμένω η άξιολόγηση των τοπωνυμικών έρευνών του Φαλλμεράνερ εκτός του όπτικού πεδίου του μεγάλου ιστορικού Κ. Παπαρρηγόπουλου που βασίζεται, για την αντίκρουσή του, άποκλειστικά σε γραπτές μαρτυρίες θυζαντινών ιστορικών. 'Ομοια άλλοι συγγραφείς που διεξήγαγαν έμπεριστατωμένες τοπωνυμικές έρευνες, όπως ο M. Vasmer, ενδιαφέρθηκαν πε-

23. «Προέλευση των Έλλήνων» σελ. 8.

ρισσότερο για τό γλωσσολογικό προσδιορισμό των σλαβικών τοπωνυμίων στην 'Ελλάδα, (άποδεικνύοντας ότι έχουν συγγένεια με τό βουλγαρικό και όχι με τό σερβοκροατικό τύπο των σλαβικών ιδιωμάτων και ότι ανήκουν σε στάδιο εξέλιξης της πρωτοσλαβικής γλώσσας της περιόδου μεταξύ 6ου και 9ου αιώνα που ήταν σίν τοις άλλοις η γλώσσα στην όποία έγραψαν ο Κύριλος και Μεθόδιος²⁴) και λιγότερο για την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την τύχη του 'Ελληνισμού κατά τις σλαβικές επιδρομές.

'Αν η σλαβική όνοματοθεσία επικράτησε σε πληθώρα τοπωνυμίων της 'Ελλάδας, τό αυτό φαινόμενο δεν παρατηρείται ως προς τη σχέση της σλαβικής με την 'Ελληνική γλώσσα. Κατά τις έρευνες των Miklosisch, Meyer και Vasmer δεν έχει ύπάρξει δομική επίδραση της γλώσσας κανός επιδρομέα επί της 'Ελληνικής, εκτός στο επίπεδο άπλων λεξιλογικών δανεισμών, που εν προκειμένω δεν ξεπερνούν τις 500 σλαβικές λέξεις, εκ των όποιων μόνο 60 είναι κοινές σε όλους του 'Ελληνες και άφορούν κυρίως τό γεωργικό και άγροτικό τομέα όπως οι λέξεις λόγος, βάλτος, σανός, γλίνα κ.τ.λ.²⁵

'Η καθαρότητα της ελληνικής γλώσσας, ναι, αυτή καθαυτή ή ύπαρξή της, άποτελεί, φυσικά, βασικό επιχείρημα των πολεμίων της θεωρίας περί άφανισμού του αρχαίου 'Ελληνισμού από τους Σλάβους. 'Η άπάντηση του Φαλλμεράνερ, στο παρόν βιβλίο είναι ότι η γλώσσα εκείνων των Σλάβων που άφάνισαν τους αρχαίους κατοίκους της 'Αττικής και της Πελοπονήσου (πλήν έλαχίστων έπολεμμάτων) εξέλιπε όταν με τη σειρά τους οι Σλάβοι αυ-

24. Weithmann (Βρυώνης) σελ. 427.

25. Ibid, σελ. 426-27. Οι λέξεις αυτές έχουν προσδιορισθεί χρονολογικά ότι προέρχονται από την εποχή πριν τον ένατο αιώνα.

τοί έξολοθρέφτηκαν από τόν αυτοκρατορικό στρατό στά πλαίσια μιᾶς βυζαντινῆς ἀνακατάληψης τῆς Ἑλλάδας. Ἡ τελειωτική ὁμωσ πτώση τῆς σλαβικῆς γλώσσας συντελέστηκε ὅταν τὰ τελευταῖα ὑπολείμματα τῶν Σλάβων ἀφομοιώθηκαν ἀπό τοὺς νέους ἐποίκους, πού ἢ προσταγή τοῦ Βασιλέως ἔφερε, ἀπό τὰ ἀνατολικά ἐδάφη τοῦ βασιλείου, στήν Ἑλλάδα. Γλώσσα τῶν Ἀνατολιτῶν αὐτῶν ἦταν μία βαρβαρότερη μορφή τῆς Ἑλληνικῆς, «ἡ βυζαντινῆ, ἡ χριστιανικῆ ἑλληνικῆ»²⁶, ἡ γλώσσα τοῦ Φτωχοπροδρόμου καί τῶν Συναξαριῶν. Αὐτή λοιπόν ἡ γλώσσα ἐπιβλήθηκε, κατὰ τόν Φαλλμεράνερ, στά ἐδάφη τῆς κυρίως Ἑλλάδας στή θέση τῶν ἀρχαίων διαλέκτων, πού ἀπό τὰ πανάρχαια χρόνια ὡς τόν ἔκτο αἰῶνα μ.Χ. εἶχαν διατηρηθεῖ ἀνόθευτες, γιά νά ἀποτελέσει τήν ἀπαρχή τῆς Ἑλληνικῆς πού ὁμιλοῦμε σήμερα. Μέ τέτοια ἐπιχειρηματολογία θέλει ὁ Φαλλμεράνερ νά ἐξηγήσει τήν ὑπαρξή τῆς σημερινῆς μορφῆς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας σέ ἐδάφη ὅπου κάποτε, σύμφωνα μέ τήν ἀποψη του, ἐξέλιπαν ὀλοκληρωτικά τὰ ἀρχαῖα γένη τῶν Ἑλλήνων.

«Ἀπό τώρα καί στό ἐξῆς» λέει, ἐννοώντας τήν περίοδο μετά τήν βυζαντινῆ «reconquista» τὰ πάντα ἀλλάζουν: νέοι ἄνθρωποι κίτσουν νέες κατοικίες καί ὁμιλοῦν μία νέα διάλεκτο σέ ὅλους κοινή, γιατί ὅλοι προσέρχονται ἀπό τό ἴδιο σχολεῖο τοῦ βυζαντινοῦ βασιλείου. Ἡ νεοελληνική γλώσσα δέν δημιουργήθηκε στήν Ἑλλάδα· δημιουργήθηκε στό Βόστρο, στή Θράκη, τή Μικρά Ἀσία καί μεταφέρθηκε αὐτή τήν ἐποχή ἀπό τοὺς νέους ἀποίκους στήν Ἑλλάδα».²⁷

Ὁ Φαλλμεράνερ ὑπαινίσσεται, λοιπόν, τήν ἀσυνέχεια τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας· ἀλλά ἡ κρίση του αὐτή εἶναι

ἀξιολογική καί ἀντανακλᾷ τήν γενικότερη ἐχθρότητα ἢ ἀδιαφορία τῆς λύσης πρός τόν μεσαιωνικό, χριστιανικό Ἑλληνισμό.²⁸ Διότι ἡ αἰσθητική κρίση ὅτι ἡ κοινή Ἑλληνική τῆς βυζαντινῆς ἐπικράτειας ἦταν «βαρβαρη», ὡς πρός τήν Ἀττική διάλεκτο, δέν ἐπαρκεῖ ὡς ὑποκατάστατο μιᾶς ἐμπεριστατωμένης γλωσσολογικῆς συγκριτικῆς μελέτης τῶν δύο αὐτῶν γλωσσικῶν μορφῶν πού θά ἔδειχνε, πιστεύουμε, στόν φιλόλογο Φαλλμεράνερ τήν διαχρονική ἐνότητα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας. Ἀποδεικτικό βάρος, γιά τήν ἀποψη περί ἀσυνέχειας τῆς γλώσσας, μποροῦν νά ἀποκτήσουν παρόμοιες ἀξιολογικές κρίσεις ἐν προκειμένῳ μόνο στή φαντασία ἐνός ἀνιστορικοῦ Φιλελληνισμοῦ, τήν ὁποία ἔχει σάν στόχο ὁ Φαλλμεράνερ.

Ἄν, ὅπως δεχόμαστε, ἡ ἑλληνική γλώσσα παρουσιάζει ἀπό τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὡς τήν ἐποχή μας τήν εἰκόνα φυσιολογικῆς ἐξελικτικότητας, ὁμῶς τό δεδομένο αὐτό δέν ἐπιτρέπει τήν αὐτόματη ἐξαγωγή συμπερασμάτων ὡς πρός τήν φυλετική καί γενεαλογική συνέχεια τοῦ λαοῦ τῶν Ἑλλήνων. Διότι ὁ ἀφανισμός τῶν ἀνθρώπων μιᾶς ἐθνότητας καί ἡ ἐπιδίωξη ἐν τούτοις τῆς γλώσσας τους μέσω ἄλλων ἀνθρώπων-φορέων στοὺς ὁποίους ἡ γλώσσα αὐτή εἶχε ἐπιβληθεῖ σέ προγενέστερη ἐποχή δέν συνιστᾷ κατ' ἀρχήν ἰστορική ἀντίφαση. Οἰοσδήποτε λαός τῆς Γῆς

28. Ἡ ἐχθρότητα αὐτή ἦταν στή βάση της καθαρά πολιτικῆς ἀνταγωνιστικῆς μορφῆς, ἐνῶ στό ἰδεολογικό ἐπίπεδο ἐκφραζόταν θρησκευτικά: «Μποροῦμε νά μισοῦμε τοὺς ἀπίστους», εἶπε κάποτε ὁ Πετράρχης, «ἀλλά πρέπει, ἀναμφισβήτητα, νά μισοῦμε διπλά τοὺς σχισματικούς τῆς Ἀνατολῆς». Τό ἄν ἡ Κων/πολη ἐπέβαλε στήν Ἑλλάδα τό Χριστιανισμό διά τῆς βίας ἢ ὄχι, τό ἄν εἶχε ὑπάρξει κάποτε ἄξεια ἰστορική διάσταση Ἑλληνισμοῦ-Χριστιανισμοῦ (ὅπως πρεσβεύει π.χ. ὁ Ἀριστείδης Κόλλιας στό ἔργο του «Ἀρβανίτες καί ἡ Καταγωγή τῶν Ἑλλήνων») ἢ ὄχι, αὐτό δέν ἀφορᾷ τήν ἐχθρότητα τῆς ἐπίσης Χριστιανικῆς Δύσης πρός τό Βυζάντιο.

26. «Καταγωγή τῶν Ἑλλήνων» σελ. 30.

27. Ibid, σελ. 29.

είναι σέ θέση νά μάθει τή γλώσσα οἰουδήποτε ἄλλου λαοῦ, πράγμα πού μπορεί νά συμβεῖ εἴτε ἐκουσίως, (για λόγους σκοπιμότητας) εἴτε ἀκουσίως (ἀπό λόγους πολιτικής ἢ στρατιωτικής ἐπιβολῆς). Ὁ λαός πού ξμαθε μία ξένη γλώσσα μπορεί νά παραμείνει ἐπί μεγάλο χρονικό διάστημα δίγλωσσος, διατηρώντας παράλληλα μέ τήν νέα, τήν μητρική του γλώσσα· μπορεί ὁμως κάτω ἀπό ὁρισμένες συνθήκες καί νά ξεχάσει ἐντελῶς, μέ τό πέρασμα τοῦ χρόνου, τήν ἀρχική του γλώσσα καί νά χειρίζεται πλέον ἀποκλειστικά τή γλώσσα πού δέχθηκε ἀπό κάποιον φυλετικά μὴ συγγενή του λαό. Ἡ Ἱστορία προσφέρει πληθώρα τέτοιων παραδειγμάτων, ὅπως ἐπίσης καί τοῦ ἀντιστρόφου φαινομένου, τῆς διατήρησης τῶν φυλετικῶν καταβολῶν ἐνός λαοῦ μέ τήν παράλληλη ἀπώλεια τῆς γλώσσας του.²⁹ Γι' αὐτούς τούς λόγους δέν ἐνδείκνυται ἡ *α priori* ἀναγωγή τῆς φυλετικῆς-γενεαλογικῆς συνέχειας στή γλωσσική καί ἀντιστρόφως.

Ποῦ θρῖσκεται λοιπόν ἡ ἀλήθεια; Αὐτό μπορεί νά τό ἀποφασίσει μόνο ἡ ἐπισταμένη ἔρευνα τῶν ἐπί μέρους πού καθοδηγεῖται καί φωτίζεται ἀπό μία σαφή σύλληψη τῶν βασικῶν ἀρχῶν πού διέπουν τό ἀντικείμενό της. Τί

29. «Ἐνδιαφέρον φαινόμενο εἶναι», λέει κάπου ὁ Arnold Toynbee «ἡ μετατροπή τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας σέ «Τούρκους» ἀπό τόν 12ο ὡς τόν 15ο αἰώνα... Ἐδῶ δέν ἐξολοθρέφθηκε ὁ ἑλληνικός μεσαιωνικός πληθυσμός ἀλλά προσηλυτίστηκε. Οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι, πού κάποτε μεταμορφώθηκαν ἀπό Χιτιτίτες καί Φρύγιους σέ «Ἕλληνες», μεταμορφώθηκαν... τήν ἐποχή αὐτή σέ Τούρκους». Καί ὁμως ἡ φυλετική σύσταση τοῦ πληθυσμοῦ – ἀν ἐξαιρέσουμε μία μικρή ομάδα νομάδων ἐπιδρομέων – δέν ἔλλαξε. «Οἱ περισσότεροι ἀγρότες πού ὄμιλοῦν στήν Ἀνατολία τουρκικά ἀνήκουν στή φυλὴ τῶν «Ἀλπεων», μέ ἰδιαίτερα τονισμένο ἀνάμεσά τους τόν ἀρμενοειδῆ φυλετικό τύπο πού θρῖσκει στά αἰγυπτιακά πορτραῖτα τῶν Χιτιτῶν ἤδη τόν 14ο ὡς 13ο αἰώνα πρὸ Χριστοῦ». (Arnold Toynbee, *The Western Question in Greece and Turkey*, Boston and New York 1922, σελ. 113).

εἶναι ἔθνος καί ποιὰ εἶναι ἐκεῖνα τά βασικά στοιχεῖα πού χωρὶς αὐτά συνέχειά του δέν νοεῖται; Ἡ γλώσσα; Τά ἦθη, ἔθιμα καί οἱ θεομοί; Ἡ θρησκεία; Ἡ φυλετική συγγένεια; Οἱ πατριές; Οἱ τόποι ὅπου ἔζησαν οἱ πρόγονοι; Καί ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι ὡς ἕνα σημεῖο εἶναι αὐτό πού θέλουν νά πιστεύουν ὅτι εἶναι, τί ρόλο παίζουν στήν ἐθνογένεση τυχαῖα στοιχεῖα ὅπως π.χ. ὁ πολιτικός καθορισμός τῶν συνόρων ἐνός κράτους ἢ οἱ ὁραματισμοὶ κάποιου μεγάλου σοφοῦ ἢ προφήτη, ἢ πολιτικοῦ τυχοδιώκτη;

Τά ἐπί μέρους ἱστορικά, τοπογραφικά, φιλολογικά καί ἄλλα στοιχεῖα πού συνθέτουν τήν ἔρευνα τοῦ Φαλλμεράνερ θά τά κρίνουν οἱ εἰδικοί ἐπιστήμονες καί ὁ διάλογος πού γίνεται χωρὶς ὑπεροδουλία. Ὁ γράφων δέν εἶναι σέ θέση νά γνωρίζει ἐάν, π.χ. ὁ Κωνῖνος Παπαροηγόπουλος ἔχει δίκιο, μέ τήν ἐκδοχή του ὅτι ὁ Φαλλμεράνερ μετέτρεψε ἐκουσίως τό περιεχόμενο τοῦ σημαντικοῦ γιά τήν θεωρία του χειρογράφου τῆς μονῆς τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων πού τοῦ παρέδωσε, κατὰ τήν ἐπίσκεψή του στήν Ἀθήνα, ὁ ἔφορος ἀρχαιοτήτων Κυριακό Πιτάκης, «μεταβαλὼν... τούς τρεῖς χρόνους τοῦ χειρογράφου προχείρως εἰς τετρακοσίους»³⁰ ἢ ὁ κος Γ. Βελοδῆς πού γνω-

30. «Ἐντὸς πύργου τινός τῶν Ἀθηνῶν εὐρέθησαν ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως, πρὸς τοὺς ἄλλους ἐγγράφους, τέσσαρα φύλλα χάρτου Ἑνετικοῦ, ἀουράτητα μὲν πρὸς ἄλληλα καί καθ' ἑαυτὰ σφόδρα συγκεχυμένα, περιέχοντα δὲ διαφόρους παραδόσεις περὶ τῆς πόλεως ταύτης, συντεταγμένας ὑπὸ μοναχῶν τῆς τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων μονῆς... Ταῦτα λοιπὸν τά φύλλα, ὡς ἔρμαιον ὑπολαβὼν ὁ ἱστορικός, [Φαλλμεράνερ] πολῦτιμον δὲ μάλιστα θεωρήσας τό διαλαμβάνον ὅτι «κατ' αὐτὴν τὴν ἰδίαν ἑκατονταετηρίδα ἢ Ἑλλάς καθήνησε τόπος τῶν καταδρομῶν, ἢ δ' Ἀττικὴ ἔρημος διὰ τρεῖς σχεδὸν χρόνους» καί ἀναμφισβήτητον μὲν νομίσας ὅτι πρόκειται περὶ τῆς ἑκτῆς μ.Χ. ἑκατονταετηρίδος, μεταβαλὼν δὲ τούς τρεῖς χρόνους τοῦ χειρογράφου προχείρως εἰς τετρακοσίους, περιῆλθεν εἰς τό σιμπέρασμα, ὅτι αὐτὴ ἢ περὶ τῆς Ἀττικῆς

ρίζει ότι όχι ο Φάλλμεράνερ, αλλά ο ίδιος ο Πιτάκης, παραχάραξε τό σημαντικό αυτό ντοκουμέντο γιά νά παγιώσει τόν άνυποψίαστο Φάλλμεράνερ³¹ ή άν οί μαρτυρίες καί τών δύο είναι έσφαλμένες. Ούτε πώς ή μαρτυρία του Κων/νου Πορφυρογέννητου, ό όποίος «λέγει τούς Σλαύους όχι κυριευχόντας της Πελοποννήσου, αλλά άποστατήσαντας» καί τήν όποία επικαλείται ό Παπαρηγόπουλος γιά νά άποδείξει «ότι καί εις τό τέλος των 218 εκείνων ένιαντων ύπήρχον έν τη χερσονήσφ Έλληνες,.... καί τοσοῦτοι μάλιστα τόν αριθμόν ώστε κατετρόπωσαν τούς άποστατήσαντας Σλάβους»³², έκτιμάται επί τη βάσει των κειμένων ως άξιοπιστότερη από εκείνη του πατριάρχη Νικολάου ότι «έπί διακοσίους δεκαοκτώ χρόνους όλοις κατασχόντων [οί Άβάροι] τήν Πελοπόννησον,

καί της Έλλάδος έν γενει είδησι παρέχει ήμιν τήν πιστήν της τύχης αυτών είκόνα έν τώ μεταξύ της έκτης καί της δεκάτης μετά Χριστόν έκατονταετηρίδος» (Κ.Παπαρηγόπουλου «Ιστορία του Έλληνικού Έθνους» Βιβλίον ένατον, Έκδόσεις Γαλαξία, σελίς 231-32).

31. Συγκεκριμένα άποδίδει ή έβδομαδιαία εφημερίδα της Φλωρίνης «Κοινή Γνώμη» (άρ. Φύλλου 90, 12 Ιουλίου 1984) στον κο Γ.Βελουδή, τά έξής: «Στά 1831 ό Fallmerayer πραγματοποίησε τό πρώτο του ταξίδι στην Άνατολή καί παρέμεινε ένα διάστημα, κατά τά τέλη του 1833, στην Έλλάδα... Όμως, ακριβώς τό ταξίδι αυτό του έπιφύλασε τό όδυνηρότερο άτύχημα της έπιστημονικής σταδιοδρομίας του. Ό άρχαιολόγος Κυριάκος Πιτάκης, πού ό Fallmerayer τόν γνώρισε στην Άθήνα, του παρουσίασε ύποκρινόμενος ότι θέλει νά τόν βοηθήσει, ένα χρονικό γιά τήν πόλη της Άθήνας, πού είχε παραχαράξει ό ίδιος, διαβεβαιώνοντας τον ότι τό είχε ανακαλύψει σ' ένα μοναστήρι κοντά στην Άθήνα, τή Μονή των Άγίων Αναργύρων. Όταν ό Fallmerayer άνυποψίαστος, χρησιμοποίησε τό νοθευμένο χρονικό στην «Άκαδημαϊκή πραγματεία» του, πού δημοσιεύτηκε δύο χρόνια άργότερα, γιά ν' άποδείξει επί τη βάσει του τόν πλήρη έξαλδανισμό της Άττικής, οί Έλληνες αντίπαλοί του μπόρεσαν νά τόν στιγματίσουν ως έναν άνίδιο ιστορικό».

32. «Ιστορία του Έλλην. Έθνους», Βιβλίον Ένατον, σελ. 228.

καί της ρωμαϊκής άρχής άποτεμομένων, ως μηδέ πόδα βαλείς όλως δύνασθαι έν αυτή ρωμαίον άνδρα»³³ πού χρησιμοποίησε ό Φάλλμεράνερ γιά νά στηρίξει τή θέση του περί έξαλδραποδισμού όλης της Έλλάδας από τούς Σλάβους.

Όποιαδήποτε καί νά είναι ή άλήθεια γιά τίς εθνικές καταβολές μας ισχύει: «τό έθνος πρέπει νά μάθει νά θεωρεί εθνικόν ό,τι είναι άληθές». Έν τούτοις είναι βέβαιον ότι ή άλήθεια των λαών διαφαίνεται στο μέτρο πού ή άυτοσυνειδησία τους χειραφετείται από τυχαίες καί θίαιες ιδεολογικοπολιτικές όριοθετήσεις, πού όσο συσκοτίζουν τίς πραγματικές όμοιότητες πού τούς ένώνουν τόσο παραχαράζουν τήν άνεπανάληπτη φυσιογνωμία πού συνοδεύει τό πέρασμα του κάθε λαού από τό πρόσωπο της γής.

ΚΩΣΤΑΣ ΡΩΜΑΝΟΣ

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Ο Φαλλμεράυερ είναι γνωστός ως δόκιμος κλασικός συγγραφέας της γερμανικής γλώσσας. Τό μπαρόκ ύφος του είναι έντοντος πολύ δύσκολο να αποδοθεί στην ελληνική δημοτική γλώσσα και ίσως να ανταποκρινόταν καλύτερα σε μία παρωχημένη μορφή καθαρεύουσας. Διατηρώντας αυτή την επιφύλαξη ο μεταφραστής μπορεί να διαβεβαιώσει τον αναγνώστη ότι η μετάφραση είναι ακριβής, ότι π.χ. όταν γράφουμε τη λέξη «ίπλοσύνη» εννοούμε «τάξη των ίπποτών» και όχι «ίπικικό». Προβλήματα παρουσιάζει η απόδοση στα Ελληνικά των τοπωνυμίων ως προς την ορθογραφία και τον τονισμό, εν μέρει για το λόγο ότι σε πολλές περιπτώσεις οι χάρτες που είχε στη διάθεσή του ο Φαλλμεράυερ δεν συμφωνούν ακριβώς με τους σύγχρονους στην απόδοση των ονομάτων, ή οι σύγχρονοι χάρτες και συγγραφείς αναμεταξύ τους, ή άλλες φορές πάλι επειδή οι τοπωνυμικές γνώσεις του μεταφραστή ήταν ανεπαρκείς, πράγμα για το οποίο επικαλούμεθα την επιείκεια του αναγνώστη.

Επειδή η διασαφήνιση της κάθε περίπτωσης θα βάρυνε το κείμενο με τεράστιο αριθμό υποσημειώσεων και επειδή μία μετάφραση δε μπορεί σε όλες τις περιπτώσεις να απαλλάξει τον ερευνητή από την αναγκαιότητα της προσφυγής στο πρωτότυπο κείμενο, επιλέξαμε να παραλείψουμε τις όποιες διασαφηνίσεις.

Για την επιμέλεια των κειμένων θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στον φίλο μου Γεώργιο Πολιτάκι και για την τεχνική πλευρά στην αδελφή μου Ρέτα Ρομανού.

Κ.Ρ.

Ποιά επίδραση
είχε η κατάληψη της Ελλάδας από τους Σλάβους
στο πεπρωμένο της πόλης των Αθηνών και της
περιοχής της Αττικής;

Ἡ
διεξοδικότερη τεκμηρίωση της θεωρίας που
προτάθηκε στον πρώτο τόμο
τῆς
«Ἱστορίας τοῦ Μορέα κατά τόν μεσαίωνα»
περί
τῆς Καταγωγῆς
τῶν
σημερινῶν Ἑλλήνων

Διαβάστηκε
στήν ἀνοικτή συνεδρίαση τῆς Βαναρκῆς Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιστημῶν
ἀπό τόν

Ἰάκωβον Φίλιππον Φαλλμεράυερ,
Βασιλικόν Καθηγητήν καί Ἀκαδημαϊκόν

Στουγγάρδη καί Τῦμπιγκεν
Βιβλιοπωλεῖον GOTTA

1835

Οί βίαιες ανακατατάξεις τῆς δυτικῆς Εὐρώπης δέν κατόρθωσαν νά ἀποσπάσουν τήν προσοχή τοῦ κόσμου παρά γιά μικρό μονάχα χρονικό διάστημα ἀπό τό σημαντικότερο συμβάν τοῦ αἵωνα, τήν ἐπανίδρυση τῆς Ἑλλάδας. Παντοῦ ἐπικρατεῖ τό αἶσθημα ὅτι ἡ ἀναγέννηση τῆς Ἑλλάδας εἶναι μόνο ἡ ἀρχή τῆς πορείας γιά μιά νέα τάξη πραγμάτων στούς ἀνατολικούς ὁρίζοντες, μόνο ἓνα πετραδάκι πάνω σέ χρυσή εἰκονογραφημένη κολόνα πού ἀνοίγει τό δρόμο σέ μεγάλα καί ἀπροσδόκητα γεγονότα παγκόσμιας σημασίας.

Ἄς Νέος Κόσμος κράτησε πάνω ἀπό τριακόσια χρόνια αἰχμάλωτη τήν καρδιά καί τή σκέψη τῶν Εὐρωπαίων. Σήμερα μᾶς ἔχει πιά κουράσει: τίποτα ἄλλο ἐκτός ἀπό τούς ἑαυτούς μας, τά πάθη καί τίς πλάνες μας σέ ἀκριδῆ ἀπεικόνιση δέ βρισκουμε πέρα ἀπό τόν Ἄτλαντικό Ὠκεανό. Οἱ χώρες τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου, πού τίς ἐπί μακρόν κατάκλειστες πύλες τους ἀνοιξαν ἑκατοντάχρονες νίκες τῶν τσάρων τῆς Μόσχας, μᾶς προσφέρουν σήμερα ἓνα νέο βῆμα, ἓνα καινούριο πεδίο δράσης τῆς φιλοσοφίας μας περί εὐδαιμονίας, νέους θριάμβους καί νέες ἡδονές.

Στόν προθάλαμο αὐτοῦ τοῦ νέου κοσμικοῦ θεάτρου κατοικεῖ ὁ ἑλληνικός λαός· ἀνήκοντας στίς δύο ἡπείρους ἀποτελεῖ τή γέφυρα μεταξύ Εὐρώπης καί Ἀσίας, πού ὁ Θεός τώρα θά παραδώσει στά χέρια μας. Γιατί ἡ Θεία Πρόνοια προώρισε τήν Εὐρώπη νά ὑψωθεῖ σέ κέντρο τῆς χριστιανικῆς συγκρότησης τοῦ κόσμου. Ἀνάμεσά μας εἶναι ἡ πηγὴ τῆς εὐδαιμονίας πού ἀπό αὐτή – ὅπως οἱ τέσσερις ποταμοὶ τοῦ Παραδείσου – ρέει ἡ πνευματικὴ ζωὴ

σέ θαυμάσιες καίτες γονιμοποιώντας όλα τὰ ἔθνη. Ἐπὶ αὐτῇ τῇ θεῇ σπορᾷ πέπρωται ν' ἀνθήσει μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου, κατὰ τίς ἐπιταγές τῆς Θεῆς Πρόνοιας, μιά ἀνθρώπινη ἔλλογη, χριστιανική καὶ δίκαια παγκόσμια τάξη. Πῶς προετοιμάζεται αὐτός ὁ χριστιανικός πολιτικός βίος, μὴ τί μέσα καὶ κάτω ἀπὸ ποιές περιστάσεις ξυπνάει τελικῶς στὴ συνείδηση τῶν ἔθνων καὶ ἀρχίζει νὰ ἐξασκεῖ τὴν ἐπιρροή του, μᾶς τὸ δείχνει ἡ ἱστορία. Ἡ θάλασσα τῆς ἱστορίας εἶναι καθαρὰ χριστιανική καὶ ἡ ἐξέλιξις τῆς εἶναι ὁ μαγικός καθρέφτης πού μᾶς δείχνει τόσο τὴν ὠρίμανση καὶ τὸ ξεπέταγμα τοῦ σπόρου τῆς εὐδαιμονίας, ὅσο καὶ τὴν ἀντιδικία τῶν ἐχθρικών στοιχείων. Ἡ πνοή αὐτοῦ τοῦ χριστιανικοῦ ζωτικῆς στοιχείου ἔλιωσε τὸ χαλύβδινο κέλυφος πού ἡ ἀντίχριστη δύναμις εἶχε ἀπλώσει πάνω ἀπὸ τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδας.

Εἶναι ἀπὸλυτα ἐπίκαιρο νὰ κάνουμε ἐδῶ καὶ τώρα μερικὲς παρατηρήσεις γιὰ τὴν ἱστορική ἐποχὴ τῆς Ἑλλάδας πού ἄρμεσα προηγήθηκε τῆς ἀναβιώσεώς της· τώρα πού μιά ἀνώτερη βούληση προόρισε ἕνα σκέλος τοῦ Γαληνοτάτου Ἡγεμονικοῦ μας Οἴκου νὰ πραγματοποιήσῃ στὴν Ἑλλάδα τίς ἀποφάσεις τῆς Θεῆς Πρόνοιας καὶ νὰ προετοιμάσῃ τὴν ἐπιστροφή ἑνὸς μέλους τῆς χριστιανικῆς οἰκογένειας τῶν ἔθνων, πού γιὰ πολὺ χρόνον ἔζησε ἀποκομμένη σπῆ χαμένη τοῦ κληρονομιά. Ἡ παρούσα στιγμὴ κυριορρεῖ ὁλόκληρο τὸ μέλλον αὐτοῦ τοῦ νέου λαοῦ καὶ ἔν ἐν εἶναι ἀδιάφορο ἂν γνωρίζῃ κανεὶς ἢ ἀγνοεῖ τὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὰ ὁποῖα συντίθεται, τὸ βαθμὸν μέχρι τοῦ ὁποῖου ἡ χριστιανοευρωπαϊκὴ Παιδεία μπορεῖ νὰ ριζώσει πάνω στὶς ἔθνικες του καταβολές καὶ εἰδωλοποιήσῃ τὴν ἰκανότητά του νὰ συμβάλλῃ στὴ νέα παγκόσμια τάξη πραγμάτων. Φυσικῶς μιά τέτοια ἐρευνα εἶναι μοιραῖο, νὰ διεγείρῃ ὀδυνηρὰ συναισθήματα καὶ θὰ ἐξασκοῦσε ἴσως, κατὰ τὴν περίοδο τοῦ ἀγῶνα, πάνω σέ

φανατισμένες καρδιές, σημαντικὴ ἐπιρροή. Τώρα ὅμως, πού πιά βαθιὰ ἄβυσσος χωρίζῃ τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ἀπὸ τοὺς παλιούς του δυνάστες καὶ πού οἱ χώρες τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου βρῖσκονται στὰ πρόθυρα ἑνὸς ριζικοῦ μετασχηματισμοῦ, μπορεῖ κανεὶς ἤρεμα νὰ ἐρευνήσῃ αὐτὸ τὸ θέμα πού ἀπαιτεῖ γιὰ τὴν λύση του ὄχι ἐνθουσιασμούς, ἀλλὰ τολμηρὸν διαλογισμόν καὶ ἐπισταμένην ἐρευνα.

Νύχτα δύο χιλιάδων χρόνων προηγήθηκε τοῦ λυκαυγοῦ τῆς νέας Ἑλλάδας: στ' ἀλήθεια πολὺς χρόνος γιὰ ἕνα λαὸν πού κατέχει χώρα μὲ μικρὴν ἔκταση καὶ πού τὸ πάλαι κέρδιζε τὸ λαμπρὸ ὄνομά του στὰ χρονικά τοῦ ἀνθρώπινου γένους λιγότερο μὲ τὴν πολιτικὴν του πονηρίαν καὶ περισσότερο μὲ τὰ πνευματικὰ του χαρίσματα. Κατόρθωσε νὰ ἐπιζῆσῃ αὐτός ὁ λαὸς στὴ σκοτεινὴν περίοδον πού μεσολάβησε ἀνάμεσα στὴν ἐξαφάνισήν του ἀπὸ τὴν ὀμάδα τῶν αὐτόνομων ἔθνων καὶ τὴν ἐπάνοδόν του στὴ θεατρικὴ σκηνὴ τοῦ Κόσμου, νὰ διατηρήσῃ ἀθικτὴ τὴν πνευματικὴν του κληρονομιά, τὸ ἔθνικόν του ἔδαφος; Μὲ ἄλλα λόγια, κατοικοῦν στίς περιοχὰς ἐκεῖνες πού στὴ λαλιά τῶν αὐτοχθόνων κάποτε λέγονταν Πελοπόννησος καὶ Ἑλλάς, σήμερον ἀκόμα, τὰ τέκνα ἐκεῖνων τῶν ἑλληνικῶν φυλῶν πού οἱ πράξεις τους στὸν πόλεμον καὶ στὴν εἰρήνην μᾶς διδάσκονται στὴ νιότην μας, στὰ πλαίσια τοῦ κοινοῦ εὐρωπαϊκοῦ εκπαιδευτικοῦ συστήματος, σάν παραδείγματα ἡρωικοῦ θάρρους, φιλοπατρίας, σοφίας καὶ καλοῦ γούστου στὴν τέχνην καὶ τὴν μάθησιν;

Πρὶν πολλὰ χρόνια ἔκανε τὴν ἐμφάνισίν της μιά ἐργασία πού χωρὶς περιστροφὰς ἔδωκε ἀρνητικὴν ἀπάντησιν στὴν προηγούμενη ἐρώτησιν ἀναφορικὰ μὲ τὴν Πελοπόννησον καὶ ἔμμεσα τὰ λοιπὰ ἔδαφιν τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδας, διατυπώνοντας τὴν ἄποψιν ὅτι, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς χρονικῆς περιόδου πού ἀναφέραμε, μεγάλα καὶ ὀδυνηρὰ γεγονότα ἐπληξάν τὴν Ἑλλάδα, μὲ ἀποτέλεσμα σι-

γά-σιγά νά μαραζώσουν και εκτός από λίγα υπολείμματα νά εξαφανισθούν οι παλιοί της κάτοικοι, θύματα παντοίων δεινών. Ἀκόμα ὅτι στίς περιοχές πού αναφέραμε σήμερα ζοῦν οἱ ἀπόγονοι δύο φύλων τελείως διαφορετικῶν ἀπό τούς ἀρχαίους Ἕλληνες, πού μία ὀρισμένη περίοδο εἰσέδυσαν ἀπό ξένα μέρη πότε μέ τή βία καί πότε μέ εἰρηνικό τρόπο. Αὐτοί οἱ λαοί μιλοῦσαν καί ἐν μέρει ἀκόμα μιλοῦν, μία γλώσσα πού δέν ἔχει τίποτα τό κοινό μέ τήν ἀρχαία ἑλληνική. Κατά συνέπεια θρῖσκονταν σέ πλάνη ὄλοι ἐκεῖνοι οἱ Εὐρωπαῖοι πού νόμισαν ὅτι μετά τήν ἀποτίναξη τοῦ βάρους τῆς μωαμεθανικῆς βαρβαρότητας στήν Ἑλλάδα, ἡ ἀναλλοίωτη, ἀμάραντη καί νεανική φυλή τῶν Ἑλλήνων, μετά ἀπό μακρόχρονη καταστολή, ξαναπετάχτηκε στά ὕψη.

Οἱ κρίσεις γιά ἐκείνη τήν ἐργασία ὑπῆρξαν πολύ διαφορετικές καί ἡ ἐπιδοκιμασία καθόλου γενική· δέν ἔλειψαν οἱ ἀντιρῆσεις καί οἱ βίαιες ἀμφισβητήσεις. Ὡστόσο φάνηκε ἀρκετά καθαρά, τόσο ἀπό τό περιεχόμενο ὅσο καί τή μέθοδο τῶν ἀνασκευῶν πού δημοσιεύτηκαν τά πρῶτα χρόνια, ὅτι κανεῖς δέν ἦταν πραγματικά σέ θέση νά καταπολεμήσει τή νέα διδασκαλία. Διότι τό σύνολο τῶν γνώσεων πού εἶχε ὁ κόσμος στήν Εὐρώπη γιά τό ἔδαφος καί τούς κατοίκους τῆς σημερινῆς Ἑλλάδας καί γιά τά πεπρωμένα της κατά τούς αἰῶνες πού προηγήθηκαν τῆς ἀναγέννησής της, ἡ ἦταν λιγοστές καί πέρα γιά πέρα ἐπιφανειακές, ἡ βασίζονταν κυρίως στό ἀξίωμα ὅτι κατά βάση τίποτα δέν ἄλλαξε στήν Ἑλλάδα σέ μία περίοδο δύο χιλιάδων ἐτῶν. Ὁ ἐνθουσιασμός, τό πάθος καί οἱ τροπές ἐνός ἀπείγνωσμένου ἀγῶνα δέν ἐπέτρεπαν κατά τή διάρκεια τοῦ ξεσηκώματος νά διεξαχθοῦν ἐρευνες γιά περασμένες ἐποχές ὥστε νά πληθύνουν καί νά διορθωθοῦν οἱ γνώσεις γιά τά βασικά χαρακτηριστικά καί τίς συνθήκες ἐνός λαοῦ πού ἀκόμα τότε αἰωρεῖτο με-

ταξῷ σωτηρίας καί ὀλέθρου καί πού χωρίς τή βοήθεια τῆς Χριστιανοσύνης τῆς Ἑσπερίας δέ θά εἶχε κατορθώσει νά ξεφύγει ἀπό τόν ὀλεθρο.

Τώρα ὁμως πού ἔχουν περάσει πέντε περίπου χρόνια ἀπό τή δημοσίευση ἐκείνης τῆς ἀποψης, ὑπάρχει μεγαλύτερη προδιάθεση νά ἀφιερῶσει κανεῖς τήν προσοχή του σέ μία ἀπροκατάληπτη ἐξέταση τοῦ ἀντικειμένου. Ἐκτός αὐτοῦ εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι σήμερα κυκλοφοροῦν ἄλλες ἰδέες ἀπό τότε καί ὅτι ἡ κοινή γνώμη ἔχει σημαντικά μεταβληθεῖ ὡς πρός τό σημεῖο πού μάς ἐνδιαφέρει – βεβαίως ὄχι εἰς βάρος ἐκείνου τοῦ βιβλίου. Ἀκόμα καί οἱ δεδηλωμένοι μου ἀντίπαλοι, εὐρισκόμενοι σέ ἀδυναμία νά ἀποσείσουν τό βάρος τῶν ἐπιχειρημάτων πού στήριξαν τή διδασκαλία μου, παραδέχονται τελικά ὅτι ναι, συμφορές πολλές ἐπληξαν τήν πατρίδα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καί ἀλλοίωσαν τό αἷμα τους, ἀλλά ὅτι ὁ γηγενῆς πληθυσμός διετήρησε ἐντούτοις τήν πλειοψηφία καί τήν ὑπεροχή του ἀέναντι στούς εἰσβολεῖς· ὅπως περίπου ἔγινε στήν Ἰταλία, τήν Ἰσπανία ἢ τή Γαλατία ὥσπου ἡ προσθήκη τοῦ γερμανικοῦ σφρίγους καί τοῦ φρέσκου δόρειου αἵματος μᾶλλον δυνάμωσε καί πολλαπλασίασε τήν ἀρχική ζωτικότητα τῶν παλαιῶν κατοίκων πού ἐφθινε παρά ἀπογύμνωσε τό λαό ἀπό τόν ἀρχικό του χαρακτήρα καί τόν μεταμόρφωσε σέ γερμανικό.

Ξεχνοῦν ὁμως ὅτι ἡ Ἰταλία εἶναι ἐκτεταμένη χώρα πού εἶχε τουλάχιστον δεκαεξί ἑκατομμύρια ἀνθρώπους καί πληθώρα ἀπό μεγάλες καί πολυάνθρωπες πόλεις τόν καιρό πού οἱ δόρειοι ἐγκαταστάθηκαν ἐκεῖ σέ μικρές ὀμάδες καί σέ σύντομο χρονικό διάστημα πήραν τά ἔθιμα, τή γλώσσα καί τήν ἰδιομορφία τῆς νέας τους πατρίδας.¹

1. Ὁ Γρηγόριος τῆς Tours, βιβλ. 4. κεφ. 41, σαφῶς ἀναφέρει πῶς οἱ

Τί είναι σέ σύγκριση ή παλιά Ἑλλάδα, αὐτή ἡ στενή, βραχῶδης, διασπασμένη ἐπιθαλάσσια χώρα ἀνάμεσα στήν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν ἀπό βορρά καί τό ἄκρο τῆς ὄροσειρᾶς τῆς Μάνης στό νότο; Σήμερα δέν χρειάζεται νά ξοδέψει κανεῖς τόσα λόγια ὅσα πρῖν ἀρκετά χρόνια γιά νά δώσει μιᾶ σωστή εἰκόνα τῆς ἰδιομορφίας καί τῆς μικρῆς ἔκτασης αὐτῆς τῆς χώρας σέ σύγκριση μέ τήν Ἰταλία ἢ τή Γερμανία. Χιλιάδες τήν ἔχουν δεῖ καί διασχίσει, ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον, ὥστε δέν ὑπάρχει περιθώριο γιά αὐταπάτες. Εἶναι φυσικό, νά θέλει κανεῖς νά πείσει τόν καθένα γιά τήν ὀρθότητα τῆς νέας ἀποψῆς, ἀκόμα καί ἐκεῖνον πού δέν εἶναι σέ θέση νά ἐρευνᾷ τά πράγματα βαθύτερα· γιατί εἶναι στή Φύση τοῦ ἀνθρώπου νά ἐπεκτείνει ὅσο τό δυνατό πιά πολύ τό βασίλειο τῆς Ἀλήθειας.

Ἄλλά πρέπει ἐντούτοις νά προϋποθέσουμε, ὅτι ὅλοι ἐκεῖνοι πού ἔχουν πραγματικό ἐνδιαφέρον, εἶναι καί πληροφορημένοι γιά τά ἀποτελέσματα τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρευνας σ' αὐτό τό θέμα, γιατί δέ μποροῦμε ἐδῶ νά ἐπιναλάδουμε ὅλο τό περιεχόμενο τῆς ἐκτεταμένης καί ἐπιστημονικά θεμελιωμένης ἐπιχειρηματολογίας τοῦ πρώτου τόμου τοῦ ἔργου μου, ἀλλά μονάχα νά στηρίξουμε τά πιά ἀδύνατα σημεῖα τῆς καί νά συζητήσουμε τίς κυριότερες ἀντιρρήσεις πού ἔχουν προβληθεῖ.

Γιά νά προσδιορίσουμε καί νά ὀριοθετήσουμε ὅλες τίς πλευρές τοῦ προβλήματος, διευκρινίζουμε ἐδῶ ὅτι μέ τή λέξη «Ἑλληνες» ἐννοοῦμε τήν ἀνθρώπινη φυλή πού κατοικοῦσε στήν παλιά ἠπειρωτική Ἑλλάδα μέ ὅλα τά νησιά καί τίς πόλεις πού τῆς ἀνήκουν ἀπό τήν ἐποχή τοῦ

Φράγγοι κατάκτησαν τή Γαλατία μέ ὄχι περισσότερους ἀπό 4.000 μαχητές. Περίπου τόν ἴδιο ἀριθμό, χωρίς νά ὑπολογίσουμε τούς συμμαχούς, εἶχαν οἱ Λογγοδόρδοι ὅταν μίηξαν στήν Ἰταλία.

τρωϊκοῦ πολέμου, περίπου δῶδεκα αἰῶνες πρὸ Χριστοῦ, ἕως τήν περίοδο τῆς κυδέρνησης τοῦ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Πρώτου κατά τό μέσο τοῦ ἔκτου αἰῶνα μετά Χριστόν. Τά νησιά καί οἱ ἀποικίες δέ περιλαμβάνονται σ' αὐτή τήν ἐρευνα· ἐδῶ ἐξετάζουμε μονάχα τί μητρική γῆ, τό ἀρχαῖο λίκνο τοῦ ἑλληνικοῦ γένους. Γιατί ὅπως αὐτός ὁ λαός συστήθηκε ἀπό διάφορα βασικά στοιχεία πρῖν περὶπου δεκαοχτώ αἰῶνες στήν ἀρχή τῆς περιόδου πού ἀναφέραμε, ἔτσι καί παρέμεινε, βασικά, μέχρι τό τέλος αὐτῆς τῆς περιόδου, ὡς αὐστηρά κλειστό σύνολο χωρίς ἐπιμιξίες, ἕως ὅτου ἄρχισε ἡ εἰσοβολή τῶν βόρειων λαῶν στίς νότιες χώρες τοῦ Δούναβη πού ἀνήκαν στό βυζαντινό βασίλειο.

Ὅ,τι καλό καί κακό ξέρουμε γι' αὐτό τό λαό, ἡ λάμψη του, ἡ ἰδιοφυΐα καί οἱ συμφορές του ἀνήκουν σ' αὐτή τήν πρώτη ἐποχή. Μέ τόν ἴδιο τρόπο ἐπέζησαν αὐτή τήν περίοδο μέσα σ' ὅλες τίς ἀλλαγές τῶν καιρῶν, οἱ διαφορές ἀποχωρήσεις τῆς γλώσσας, τῆς τέχνης, τῆς ζωτικῆς καί πολιτικῆς σοφίας τῶν ἐπί μέρους φυλῶν αὐτοῦ τοῦ λαοῦ. Ἔτσι βρίσκουμε μιᾶ δωρική καί μιᾶ ἰωνική διάλεκτο, μιᾶ δωρική καί μιᾶ ἰωνική μουσική, ἕνα δωρικό καί ἕνα ἰωνικό εἶδος κιόνων κατά τούς πέντε πρώτους μετά Χριστόν αἰῶνες, ὅπως τά γνωρίζουμε ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, χίλια χρόνια πρωύτερα. Ὁ Φιλόστρατος ἀναφέρει σαφῶς στήν περιγραφή τῆς ζωῆς τοῦ Ἡρώδη τοῦ Ἀττικοῦ, πού γεννήθηκε στό Μαραθῶνα καί ζοῦσε ἀκόμα τό ἔτος 175 μ.Χ., ὅτι ἐκεῖνη τήν ἐποχή στίς κωμοπόλεις καί τά χωριά τῆς περιοχῆς τῆς Ἀττικῆς ομιλοῦνταν ἀκόμα ἡ καθαρότερη Ἀττικὴ διάλεκτος γιατί ἡ περιοχή εἶχε διατηρηθεῖ ἀνέπαφη ἀπό κάθε ἐπιμείξια μέ ξένους ἐνῶ οἱ κάτοικοι τῆς ἴδιας τῆς πόλης τῶν Ἀθηνῶν, μέ τήν εἰσροή νεαρῶν μισθοφόρων ἀπό τή Θράκη, τόν Πόντο καί ἄλλες ξένες χώρες εἶχαν χάσει τήν

πανάρχαια καθαρότητα του γλωσσικού τους ιδιώματος.²

Στους Πελοποννήσιους του δεύτερου μετά Χριστόν αιώνα παρατηρείται όπως μᾶς διαβεβαιώνουν ο Στράβωνας και ο Πανσανίας, ακριβώς τό ίδιο φαινόμενο. «Οχι μόνο κάθε πόλη, αλλά και κάθε σημαντικός οικισμός όμιλοῦσε ἐκεῖ ἀκόμη μέ τόν ἰδιάζοντα πανάρχαιο τρόπο. Χιλιετείς πολιειακές ἀνατροπές δέν κατέπνιξαν πουθενά τά δωρικά στοιχεία ὅπου βρίσκονταν τά παλαιά γένη ἐκεῖ εἶχε διατηρηθεῖ και ἡ ἀρχαία γλώσσα τους. Κατονομάζουμε σχετικά τούς Μεσσηνίους, πού παρά τίς κακοδαιμονίες τους και τίς περιπλανήσεις τους για αἰῶνες κάτω ἀπό ξένους οὐρανοῦς ἔφεραν, τόν καιρό τοῦ Ἑλαμειῶνδα, τήν παλιά γλώσσα τους δίχως προσμίξεις πίσω στη πατρίδα τους και πού τή διατήρησαν μέχρι τήν ἐποχή τῶν Ἀντωνίνων στό ἴδιο ἐπίπεδο καθαρότητας.»³

«Όλοι ξέρουμε ότι τώρα οὔτε στην Ἀττική οὔτε στην Πελοπόννησο ὁρίζεται πιά τίποτε τό παρόμοιο και ὅτι ἤδη πρίν χίλια χρόνια εἶχε πάψει νά βρίσκεται.»⁴ Ἀντίθε-

2. «Ἡ μεσόγειο, ἔφη, τῆς Ἀττικῆς ἀγαθόν διδασκαλεῖον ἀνδρὶ δουλομένῳ διαλέγεσθαι. Οἱ μὲν γάρ ἐν τῷ ἄστει Ἀθηναῖοι, μισθοῦ δεχόμενοι Θράκια και Ποντικά μερικάια καὶ ἄλλων ἐθνῶν βαρβάρων ξυνεθρήκωτα, παραφθείρονται παρ' αὐτῶν τήν φωνήν μᾶλλον, ἢ συμβάλλονται τι αὐτοῖς ἐς εὐγλωττίαν. Ἡ μεσόγειος δέ, ἀμικτος βαρβάρους, ὑγιαίνει αὐτοῖς ἢ φωνῇ και ἡ γλώσσα τήν ἀκραν Ἀτθίδα ὑποφάλλει.» Philostrat. De vita Sophist. lib II §7. fol 553. edit. Thomas Fritsch Lips 1709.

3. Pausanias Messeniaca – Strabo, pag. 230, ἐκδ. Casaubon.

4. Στά γραφτά τῆς Ἄννας Κομνηνῆς, ἀκόμα στοὺς μύθους, τοὺς ἐκκλησιαστικούς κανόνες και τά διατάγματα τοῦ δέκατου και τοῦ ἐνδέκατου αἰῶνα βρίσκουμε ἤδη στό ἑλληνικό ἔδαφος μεγάλο πλήθος βαρβαρικών ὀνομάτων και τοπωνυμιῶν π.χ. Smokono, Valtitza, Bonitza Katzura, Nisista, Prinista, Dobrolista, Planicobista, ὅλα στην ἐπισκοπὴ Lepanto τό βουνό Mudritza στην Πελοπόννησο κτλ.

τα συναντᾶμε παντοῦ στό νεοελληνικό βασίλειο τήν ἴδια μονοτονική βαρβαρότητα στη γλώσσα, τίς τοπωνυμίες, τίς συνήθειες και τά γούστα, τήν ἀρχιτεκτονική τῶν ἐκκλησιῶν και τῶν σπιτιῶν. Τέτοιες παρατηρήσεις γέννησαν κατ' ἀρχήν μέσα μας τή σκέψη, ὅτι ἡ ἠπειρωτική Ἑλλάδα ὑπέστη κατά τούς πρώτους αἰῶνες τοῦ λεγόμενου Μεσαίωνα σέ ὅλα τά μέρη τῆς ὀλικῆ μεταλλαγῆ: ἀλέτρι πέρασε πάνω ἀπό τή κλασική ἠπειρο και κατὰστροφε ὅλα τά μεγαλεῖα τῆς μέχρι τοῦ τελευταίου. «Όλοι οἱ φίλοι τῶν ἱστορικών ἐπιστημῶν, πού ἐνδιαφέρονται γι' αὐτό τό θέμα, γνωρίζουν τόν ἀποδεικτικό δρόμο πού μεταχειρίστηκα. Ἀφ' ἐνός στηρίχτηκα σέ ὀρισμένα χωρία τῶν βυζαντινῶν ἱστορικών συγγραφέων, ἀφετέρου *στην τοπογραφία τῆς χώρας, στη λαλιά και τή φύση τῶν σημερινῶν τῆς κατοίκων*. Δέν θέλησαν ὅμως νά λάβουν τόν κόπο νά ζυγίσουν σοβαρά τό βάρος τῶν ἐπιχειρημάτων μου και νά δοκιμάσουν τήν ἀντοχή τους μέσα στην ἴδια τή χώρα. Τό βρήκαν πῶς ὀβολικό νά κάνουν δημαγωγία δηλώνοντας πῶς ὁ συγγραφέας διέστρεψε και παρερμήνευσε τίς ἱστορικές πηγές και ὅτι κατεχόταν ἀπό ἐχθρική διάθεση ἀπέναντι στοὺς Ἑλλῆνες.»⁵ «Όταν ἀναλογισθεῖς

[Σ.τ.μ Σμόκοβο, Βαλίτσα, Βόνιτσα, Κατσούρα, Νιζίστα, Πρινίστα, Ντομτροβίστα, Πλανικοβίστα, Μουντρίτσα.]

5. Ὁ διάσημος Passon, κρίνοντας τό ἔργο τοῦ Οἰνον. Stackelberg «Ἐνδυμασίες και ἤθη τῶν Νεοελλήνων» ἀναφέρεται παρεπιπτόντως στην «Ἱστορία τοῦ Μορέα» και τούς *τιποτένιους Σλάβους, τήν ἐπαθίσιαση τῶν Ἑλλήνων*. – Εἶναι παράδοξο πῶς παρά τίς βίαιες ἐπιθέσεις ἐναντίον μου δέν ἀναγνώρισαν οὔτε ὅτι οἱ γνώμες μου για τήν Ἑλλάδα ἦσαν καινούριες. Ἐνας Ἀγγλος, ὑποτίθεται, ἔδειξε πρίν ἀπό μένα αὐτό τό δρόμο, και ὁ ἀνταποκριτής μῆς γαλλικῆς ἐφημερίδας ἔφτασε δήθεν στό ἴδιο ἀποτέλεσμα μέ μένα, ἄν και μέ λιγότερο κόπο. Τέλος-θελος, γράφουν κάπου, ὁ κος Fallmerayer δέν εἶναι καν ὁ πῶτος πού ἀναποδογύρισε τίς θεωρίες σχετικά μέ τήν καταγωγή τῶν Νεοελλήνων: ἐκτός ἀπό τόν Ἀγγλο Leake πού ἀρκέστηκε σέ μιά ὑπόδειξη, εἶναι κι ὁ